

**Міністерство освіти і науки України
Академія педагогічних наук України
Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти**

Схвалено:

Науково-методичною радою ЦППО АПН України
(протокол №3 від «01» листопада 2007 року)

**План і програма спецкурсу
(72 год.)**

**ОРГАНІЗАЦІЯ ТА РОЗБУДОВА
ГРОМАДСЬКО-АКТИВНОЇ ШКОЛИ
ЯК ОСЕРЕДКУ РОЗВИТКУ ГРОМАДИ**

Укладачі:

Даниленко Л.І., доктор педагогічних наук,
професор, директор Центрального інституту
післядипломної педагогічної освіти АПН
України

Єльнікова Г.В., доктор педагогічних наук,
професор, завідувачка кафедрою
менеджменту освітою Центрального
інституту післядипломної педагогічної
освіти АПН України

Сорочан Т.М., доктор педагогічних наук,
ректор Луганського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти

Клокар Н.І., кандидат педагогічних наук,
ректор Київського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти

Софій Н.З., директор Всеукраїнського
фонду «Крок за кроком»

Ворон М.В., координатор освітніх проєктів
Всеукраїнського фонду «Крок за кроком»

Рецензенти:

Олійник В.В., доктор педагогічних наук,
професор, чл.-кор. АПН України

Єрмаков І.Г., кандидат історичних наук

Київ – 2007

ЗМІСТ

<i>№</i>	<i>Зміст</i>	<i>Стор.</i>
<i>n/n</i>		
1.	Пояснювальна записка	3
2.	Навчально-тематичний план спецкурсу	8
3.	Короткий зміст тем	10
4.	Запитання до заліку	23
5.	Список рекомендованої літератури	26
6.	Глосарій	39

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Сучасна школа повинна дати учням не тільки певні знання, уміння та навички, а й виховати соціально-адаптовану та громадсько-орієнтовану особистість, яка після закінчення школи успішно займе своє місце в житті. Саме у школі учням необхідно дати знання, що надалі дозволять їм орієнтуватись у безлічі співтовариств і робити правильний вибір, оскільки вже у шкільному віці формується громадський світогляд дитини. Але лише знання теорії недостатньо для формування в учнів громадянської позиції. Мікро середовище всередині школи необхідно сполучати з реальною дійсністю навколо школи. Громадсько-активна школа не відгороджує учнів від реального життя, а включає це життя у свої уроки, позаурочну діяльність, створюючи єдине поле громадянського виховання не тільки учнів, а й усіх учасників навально-виховного процесу. Результаті відбувається комплексне виховання громадянина не тільки у школі, а й за її межами.

З розбудовою громадського суспільства та демократизацією всіх сфер діяльності людини пов'язані створення й розвиток громадсько-активної школи. Аналіз урядових документів про освіту (Закон України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Національна доктрина розвитку освіти, Концепція 12-річного та профільного навчання учнів) свідчить, що вітчизняна державна політика в цій сфері спрямовується на посилення ролі органів місцевого самоврядування, активізацію участі батьків, піклувальних рад, меценатів, громадських організацій, фондів, засобів масової інформації в управлінні навчальними закладами, прогнозуванні їх розвитку, оцінці якості освітніх послуг. Усе це ставить нові вимоги до управлінської компетентності керівника.

Одним із шляхів вирішення даної проблеми є включення в курси підвищення кваліфікації спецкурсу «Організація та розбудова громадсько-активної школи як осередку розвитку громади».

Мета спецкурсу – ознайомлення керівників шкіл з методологічною основою та кроками опанування дій з перетворення традиційної школи в осередок розвитку громади.

Структура спецкурсу спрямована на розкриття таких питань:

- філософські, наукові й нормативно-правові засади та світовий досвід діяльності громадсько-активних шкіл;
- сутність громадсько-спрямованого управління освітнім закладом;
- напрями, зміст і форми взаємодії школи з громадою;
- технологія розробки та структура захисту проектів розбудови громадсько-активної школи на базі традиційного загальноосвітнього навчального закладу.

Провідними завданнями пропонованої програми є:

- розвиток професійної компетентності керівників ЗНЗ для управління громадсько-активною школою;
- розкриття концептуальних основ діяльності громадсько-активних шкіл;

- формування навичок та відповідної інформативної бази для встановлення взаємодії школи та громади;
- обґрунтування провідних напрямів управлінської діяльності, спрямованої на демократизацію та гуманізацію управління, створення оптимальних умов для творчого розвитку кожної особистості, підвищення ефективності роботи закладу;
- задоволення потреб та інтересів керівників у постійному підвищенні професійної кваліфікації;
- формування громадсько-спрямованих рис директора для забезпечення відповідного управління ГАШ.

Курс розрахований на **72 годин**, **17** із яких відводяться на лекційні заняття, **24,5** – на практичні та **19,5** на семінарські заняття із застосуванням інтерактивних форм та методів роботи; **11** год. відведено на самостійну роботу слухачів.

При розробці спецкурсу «Організація та розбудова громадсько-активної школи як осередку розвитку громади» були враховані наступні *принципи*: науковості; системності; систематичності й послідовності; доступності; актуальності; зв'язку теорії й практики; принцип усвідомлення; поєднання навчання та самоосвіти, використання різних форм організації навчання, створення необхідних умов для творчого розвитку особистості тощо.

Пропонований спецкурс доцільно проводити на курсах підвищення кваліфікації керівників шкіл в процесі вивчення модуля «Маркетинг в освіті». Крім того, програма може реалізовуватись на обласних та районних семінарах-практикумах, постійно діючих семінарах на базі районних (міських) відділів освіти.

Програма спецкурсу складається з чотирьох модулів, які включають такі теми:

Модуль 1. «Громадсько-активна школа – ГАШ»: глобалізація світу: підсилення впливу громадськості на суспільне життя та діяльність інституцій, роль громадсько-активної школи в цьому процесі; школа як відкрита соціально-педагогічна система, демократизація школи; філософія громадсько-активної школи, її еволюція; організаційно-методичні засади створення громадсько-активних шкіл та їх ефективного функціонування; трансформація національної традиційної школи в ГАШ, регіональні особливості створення ГАШ; школа-юридична особа, правові засади діяльності школи в контексті її діяльності як громадсько-активної; шкільний фінансовий менеджмент, маркетинг шкільної освіти; розвиток світової мережі ГАШ, у т.ч. в Україні: форми, зміст, переваги.

Модуль 2. «Управління громадсько-активною школою»: керівник громадсько-активної школи: особливості управлінської компетентності та нові ролі керівника ГАШ; органи управління громадсько-активною школою; організаційна структура, етапність і механізм створення Ради ГАШ, демократизація відносин; стратегічний розвиток громадсько-активної школи: оновлення місії та бачення ГАШ, у тому числі її цілей і завдань; стратегічне планування та проектний цикл, основні етапи стратегічного менеджменту проектів; особливості роботи педагогічного колективу ГАШ: антропосоціальна

орієнтація всіх напрямів і фокусування діяльності на партнерстві, у т.ч. виявлення й задоволення освітніх потреб учнів і громади; організація учнівського самоврядування в ГАШ і підвищення його суб'єктності; формування й підтримка громадсько-спрямованої організаційної культури ГАШ; співпраця з керівниками установ та організацій регіону в рамках проекту ГАШ.

Модуль 3. «Основні напрями, зміст і форми взаємодії школи та громади»: соціологічні методи вивчення громадської думки та потреб розвитку громади; партнерство та основні кроки до його налагодження; волонтерство як компонент створення моделі ГАШ, створення та реалізація програми волонтерської допомоги; особливості використання матеріальної бази школи та інших організацій у взаємодії з громадою; організація співпраці із засобами масової інформації, PR- технології створення позитивного іміджу школи; особливості фандрайзингу ГАШ; нормативно-правові засади створення дитячих та інших громадських організацій у школі та поза нею; науково-методичний супровід розвитку ГАШ, моніторинг розвитку, його інструментарій; методи та форми позакласної та позашкільної виховної роботи ГАШ.

Модуль 4. «Контрольно-оцінювальний модуль»: розробка (на базі власної школи) та захист проектів ГАШ.

У зміст програми включені компоненти, які розкривають не тільки науково-теоретичні й методичні питання розбудови громадсько-активних шкіл, а й методологію та технологію організації навчального процесу, системного опанування модулів, проведення всіх видів занять.

При написанні програми були використані такі джерела: матеріали програм, тренінгів, конференцій, що були проведені Всеукраїнським фондом „Крок за кроком”, матеріали Фонду, де представлені результати та перспективні плани програми „Школа як осередок розвитку громади”; матеріали семінарів та конференцій, що були проведені у південно-східній та центральній Європі; науково-теоретичні доробки вітчизняних та зарубіжних учених, що представлені у списку літератури; досвід розробників з організації й проведенні семінарів, тренінгів, спецкурсів, курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Зміст тем спецкурсу розкривається шляхом використання викладачами сучасних інтерактивних форм організації навчального процесу і методів викладання (ділові та рольові ігри, робота у мікрогрупах, дискусії, співповіді, „мозковий штурм” тощо). Викладання теоретичного матеріалу повинно поєднуватися із практичним для забезпечення активної діяльності слухачів курсів на заняттях та під час індивідуальної роботи. У ході занять одним із основних принципів має бути заохочення слухачів до роздумів, дискусій, запитань, тобто активного включення у роботу над проблемою.

Реалізація навчального процесу для досягнення результатів спецкурсу здійснюється в очному режимі виконання самостійних завдань за допомогою: інтерактивної діяльності слухачів упродовж усіх занять; розгляду навчального матеріалу на міні-лекціях; обговорення дискусійних питань на семінарських заняттях для розвитку умінь толерантного ставлення до думок інших,

критичної оцінки власних позицій; виконання практичних завдань на заняттях та під час реферативних розробок; написання та захисту реферативної розробки з теми.

Для перевірки засвоєння слухачами пропонованого курсу подано перелік запитань до заліку.

У програмі вміщено завдання до семінарських і практичних занять, які допоможуть слухачам завчасно підготуватися та активно працювати на цих заняттях. Наприкінці кожної теми занять пропонується список рекомендованої літератури (у т.ч. Інтернет-ресурси), необхідної для опрацювання.

У програмі спецкурсу розташовано словник термінів і понять на допомогу слухачам курсів підвищення кваліфікації.

Програма розрахована на викладачів та методистів інститутів післядипломної педагогічної освіти, працівників районних (міських) методичних кабінетів, керівників шкіл – слухачів курсів підвищення кваліфікації.

По закінченню курсів підвищення кваліфікації керівник має **знати**:

- нормативні документи:
 - ✓ Закон України «Про освіту»
 - ✓ Закон України «Про загальну середню освіту»
 - ✓ Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття») (№ 896 від 3 листопада 1993 р.)
 - ✓ Типовий Статут середнього загальноосвітнього навчально-виховного закладу (наказ Міністерства освіти України від 3 серпня 1991 р., № 292).
 - ✓ Положення про піклувальну раду загальноосвітнього навчального закладу (наказ Міністерства освіти і науки України від 5 лютого 2001 р. № 45).
 - ✓ Закон України «Про загальноосвітній навчальний заклад»
 - ✓ Національна доктрина розвитку освіти.
- філософські засади створення й розвитку громадсько-активної школи;
- поняття та передумови розбудови громадсько-активних шкіл;
- концептуальні основи діяльності ГАШ;
- стандарти якості діяльності громадсько-активної школи;
- принципи та особливості створення Ради громадсько-активної школи;
- особливості збору, обробки, зберігання та використання соціальної інформації;
- організацію співпраці зі спонсорами, засобами масової інформації;
- особливості демократизації діяльності школи;
- способи налагодження партнерства, розвитку волонтерської допомоги, спеціального використання матеріальної бази школи та громади;
- сутність та специфіку стратегічного управління;
- особливості фандрайзингової діяльності керівника;

уміти:

- аналізувати нормативно-правові акти щодо створення та розвитку громадсько-активної школи на базі власної;
- створювати Раду ГАШ;
- приймати управлінські рішення стосовно розвитку громадських організацій у школі та демократизації навчального процесу;
- розробляти моделі діяльності педагогічного колективу з орієнтацією на задоволення освітніх потреб учнів, батьків, громади;
- вивчати громадську думку та потреби громадян;
- планувати та прогнозувати розвиток школи;
- формулювати місію ГАШ; розробляти стратегічні плани та проекти;
- складати програми соціального партнерства школи з батьками та громадою;
- здійснювати стратегічний менеджмент проектів;
- проявляти спроможність до виконання місії ГАШ;
- залучати додаткові ресурси для потреб школи та громади.

При складанні програми використані посібники «Громадсько-активні школи в Україні: кроки до дій», 2005р., «Громадсько-активні школи в Україні: кроки до дій. Тренінговий модуль», 2005р., «Громадсько-активні школи в Україні: кроки до дій: Посібник зі створення та управління громадсько-активною школою», 2008 р. (Упорядники: Н. Софій, Ю. Кавун, М. Ворон), «Організація та розбудова громадсько-активної школи як осередку розвитку громади: Навчально-методичний посібник», 2007 р. (Єльнікова Г., Даниленко Л., Сорочан Т., Клокар Н., Софій Н., Ворон М., за заг. ред. Г.Єльнікової).

НАВЧАЛЬНО – ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

спецкурсу «Організація та розбудова громадсько-активної школи як осередку розвитку громади»

н/п	Назва модуля	Усього годин	Аудиторні			Самостійна робота
			Лекції	Семінари	Практичні	
1	2	3	4	5	6	7
1.	Модуль 1. Громадсько-активна школа – ГАШ					
1.1	Глобалізація світу: підсилення впливу громадськості на суспільне життя та діяльність інституцій. Роль громадсько-активної школи в цьому процесі	2,25	0,75	1		0,5
1.2	Школа як відкрита соціально-педагогічна система. Демократизація школи	2,25	0,5	0,5	1	0,25
1.3	Філософія громадсько-активної школи, її еволюція.	2,25	0,75	1		0,5
1.4	Організаційно-методичні засади створення громадсько-активних шкіл та їх ефективного функціонування.	2,25	0,5	0,5	1	0,25
1.5	Трансформація національної традиційної школи в ГАШ. Регіональні особливості створення ГАШ.	2,25	0,5	0,5	1	0,25
1.6	Школа-юридична особа. Правові засади діяльності школи в контексті її діяльності як громадсько-активної.	2,25	0,75	0,5	0,5	0,5
1.7	Шкільний фінансовий менеджмент. Маркетинг шкільної освіти.	2,25	0,5	0,5	1	0,25
1.8	Розвиток світової мережі ГАШ, у т.ч. в Україні: форми, зміст, переваги.	2,25	0,75	0,5	0,5	0,5
Усього годин		18	5	5	5	3
2.	Модуль 2. Управління громадсько-активною школою					
2.1	Керівник громадсько-активної школи: особливості управлінської компетентності та нові ролі керівника ГАШ.	2,5	1	0,5	0,5	0,5
2.2	Органи управління громадсько-активною школою	2,25	0,5	1	0,5	0,25
2.3	Організаційна структура, етапність і механізм створення Ради ГАШ. Демократизація відносин	2,5	0,5	1	0,5	0,5
2.4	Стратегічний розвиток громадсько-активної школи: оновлення місії та бачення ГАШ, у тому числі її цілей і завдань.	2,25	0,5	0,5	1	0,25

2.5	Стратегічне планування та проектний цикл. Основні етапи стратегічного менеджменту проектів.	2,25	1	0,5	0,5	0,25
2.6	Особливості роботи педагогічного колективу ГАШ: антропосоціальна орієнтація всіх напрямів і фокусування діяльності на партнерстві, у т.ч. виявлення й задоволення освітніх потреб учнів і громади	2,25	0,5	0,5	1	0,25
2.7	Організація учнівського самоврядування в ГАШ і підвищення його суб'єктності.	2,5	0,5	0,5	1	0,5
2.8	Формування й підтримка громадсько-спрямованої організаційної культури ГАШ	2,5	0,5	0,5	1	0,5
2.9	Співпраця з керівниками установ та організацій регіону в рамках проекту ГАШ	3	0,5	1	0,5	1
Усього годин		22	5,5	6	6,5	4
3.	Модуль 3. Основні напрями, зміст і форми взаємодії школи та громади					
3.1	Соціологічні методи вивчення громадської думки та потреб розвитку громади	3	1	0,5	1	0,5
3.2	Партнерство та основні кроки до його налагодження	3	1	0,5	1	0,5
3.3	Волонтерство як компонент створення моделі ГАШ. Створення та реалізація програми волонтерської допомоги	2,25	0,5	0,5	1	0,25
3.4	Особливості використання матеріальної бази школи та інших організацій у взаємодії з громадою.	2,25	0,5	0,5	1	0,25
3.5	Організація співпраці із засобами масової інформації. PR- технології створення позитивного іміджу школи	2,25	0,5	0,5	1	0,25
3.6	Особливості фандрайзингу ГАШ	6	1	2	2	1
3.7	Нормативно-правові засади створення дитячих та інших громадських організацій у школі та поза нею	2,25	0,5	0,5	1	0,25
3.8	Науково – методичний супровід розвитку ГАШ. Моніторинг розвитку, його інструментарій	4	1	0,5	2	0,5
3.9	Методи та форми позакласної та позашкільної виховної роботи ГАШ	3	0,5	1	1	0,5
Усього годин		28	6,5	6,5	11	4
4.	Модуль 4. Контрольно – оцінювальний модуль					
4.1	Розробка (на базі власної школи) та захист проектів ГАШ	4		2	2	
Усього годин		4		2	2	
Усього годин		72	17	19,5	24,5	11

КОРОТКИЙ ЗМІСТ ТЕМ

спецкурсу «Організація та розбудова громадсько-активної школи як осередку розвитку громади»

Модуль 1. Громадсько-активна школа – ГАШ (18 год.)

Тема 1. Глобалізація світу: підсилення впливу громадськості на суспільне життя та діяльність інституцій. Роль громадсько активної школи в цьому процесі.

Лекція (0,75 год.). Глобалізація світу. Підсилення демократизації суспільних відносин. Поняття ГАШ.

Основні глобальні проблеми. Соціально-педагогічний контекст діяльності сучасної школи.

Модернізація освіти. Демократизація управлінської діяльності сучасного керівника школи. Синергетичний підхід в освіті. Що таке громадсько-активна школа.

Семінарське заняття (1 год.). Роль ГАШ у підсиленні впливу громадськості на суспільне життя та діяльність інституцій.

Усвідомлення сутності процесу глобалізації та його вплив на професійну діяльність керівників шкіл.

Спільний внесок школи та громади задля вирішення глобальних проблем.

Актуальність запровадження моделі ГАШ у практику управління сучасною школою.

Роль ГАШ у побудові громадянського суспільства.

Тема 2. Школа як відкрита соціально-педагогічна система. Демократизація школи.

Лекція (0,5 год.). Школа як відкрита соціально-педагогічна система.

Управління сучасною школою. Школа як система. Педагогічні системи. Відкритість школи. Взаємодія школи із зовнішнім середовищем.

Специфіка управління школою як відкритою соціально-педагогічною системою.

Практичне заняття (1 год.). Системні якості відкритої школи (баланс зв'язків внутрішнього і зовнішнього середовища).

Характерні ознаки системи. Системні якості школи, що забезпечують її відкритість.

Основні зв'язки внутрішнього середовища школи. Зв'язки школи із зовнішнім оточенням.

Семінарське заняття (0,5 год.). Виокремлення шляхів демократизації школи.

Шляхи демократизації внутрішнього середовища школи як громадсько-активної.

Шляхи демократизації зовнішніх зв'язків школи як громадсько-активної.

Тема 3. Філософія громадсько активної школи, її еволюція.

Лекція (0,75 год.). Філософія та концепція ГАШ, її еволюція.

Принципи та характеристика громадсько-орієнтованої освіти. Філософія громадсько-активних шкіл.

Сутнісні ознаки ГАШ.

Семінарське заняття (1 год.). Методологія діяльності ГАШ.

Ознаки громадсько-активної школи.

Основні методологічні принципи діяльності ГАШ.

Тема 4. Організаційно-методичні засади створення громадсько-активних шкіл та їх ефективного функціонування.

Лекція (0, 5 год.). Організаційно-методичні засади створення ГАШ.

Характеристика ГАШ. Основні напрями діяльності ГАШ.

Модель ГАШ, її основні складові.

Основні організаційно-методичні засади створення ГАШ.

Практичне заняття (1,5 год.). Підтримка ефективності функціонування ГАШ. Виокремлення умов створення та ефективного функціонування ГАШ.

Умови створення та ефективного функціонування ГАШ.

Порядок проведення SWOT-аналізу.

Створення Ради ГАШ, розробка спільних проектів вирішення проблеми школи та громади.

Аналіз нормативних документів про створення ГАШ в Україні.

Визначення комплексу управлінських, науково-методичних, організаційно-педагогічних заходів, спрямованих на реалізацію послідовних дій для створення та ефективного функціонування ГАШ.

Моделювання поетапного переходу до громадсько-активної школи. Створення проекту «Кроки до ГАШ».

Тема 5. Трансформація національної традиційної школи в ГАШ. Регіональні особливості створення ГАШ.

Лекція (0,5 год.). Етапи трансформації національної традиційної школи в ГАШ

Особливості діяльності школи. Процес трансформації школи. Основні етапи трансформації школи в ГАШ.

Практичне заняття (1,5 год.). Виділення регіональних особливостей створення ГАШ. Обговорення питань реалістичності створення ГАШ в кожному регіоні України.

Характеристика адміністративного устрою України.

Особливості управління малим селом, селищем міського типу, містом.

Характеристика регіональних особливостей шкіл.

Особливості створення ГАШ в сільській, містечковій, міській школах.

Тема 6. Школа-юридична особа. Правові засади діяльності школи в контексті її діяльності як громадсько активної.

Лекція (0,75 год.). Школа – юридична особа. Реалізація функцій школи як юридичної особи

Юридична особа. Правові засади діяльності школи як ГАШ.

Положення про загальноосвітній навчальний заклад.

Статут школи. Реорганізація та ліквідація закладу.

Практичне заняття (1 год.). Виокремлення нормативно-правової основи функціонування навчального закладу в режимі ГАШ. Юридичні основи задоволення потреб громади на базі школи.

Юридичні документи, що визначають можливість задоволення школою освітніх потреб громади. Юридичні документи, що визначають можливість задоволення школою оздоровчих, культурних та соціальних потреб громади.

Перелік платних послуг, які можуть надаватися державними навчальними закладами. Порядок отримання благодійних (добровільних) внесків і пожертв від юридичних і фізичних осіб бюджетними установами та закладами освіти.

Тема 7. Шкільний фінансовий менеджмент. Маркетинг шкільної освіти.

Лекція (0,5 год.). Поняття шкільного фінансового менеджменту та маркетингу освітніх послуг

Принципи фінансового менеджменту. Фінансова система освітнього закладу. Основні етапи фінансового планування.

Маркетинг шкільної освіти.

Практичне заняття (1 год.). Розробка плану маркетингових досліджень щодо змісту освітніх потреб громадян та пошуку способів їх фінансового забезпечення

Освітній маркетинг. Маркетингова діяльність директора школи.
Реалізація теорії маркетингу в практиці управління сучасною школою.

Семінарське заняття (0,5 год.). Коригування змісту шкільного компоненту освіти в залежності від змін освітніх потреб громадян

Вплив громади на забезпечення якості освіти. Залучення громади до вирішення проблем якості освіти. Пошук способів фінансового забезпечення освітніх потреб громади.

Тема 8. Розвиток світової мережі ГАШ, у т.ч. в Україні: форми, зміст, переваги.

Лекція (0,5 год.). Розвиток світової мережі ГАШ.

Виникнення ГАШ: світовий та український досвід.

Розвиток руху ГАШ в Україні.

Особливості діяльності ГАШ в Україні.

Практичне заняття (0,5 год.). Виділення переваг діяльності ГАШ. Моделювання мережі громадсько активних шкіл в Україні

Структура та напрями діяльності школи.

Переваги діяльності ГАШ.

Моделювання ГАШ. Розробка адміністративно-громадської мережі ГАШ в Україні.

Семінарське заняття (0,5 год.). Еволюція ГАШ в Україні.

Громадсько-спрямована модель управління школою в Україні.

Розвиток ГАШ в Україні: виникнення та поступова еволюція.

Модуль 2. Управління громадсько-активною школою (22 год.)

Тема 1. Керівник громадсько активної школи: особливості управлінської компетентності та нові ролі керівника ГАШ.

Лекція (1 год.). Управлінська компетентність керівника ГАШ

Складові управлінської компетентності керівника школи. Професійно значущі якості керівника школи. Складові управлінської культури керівника ЗНЗ. Методика визначення рівня професійної компетентності керівника ЗНЗ.

Практичне заняття (0,5 год.). Сутність модернізованих управлінських функцій керівника ЗНЗ

Функції керівника школи. Управлінські функції: цільові (посадові) та технологічні (традиційні й модернізовані).

Семінарське заняття (0,5 год.). Тенденції переходу до демократичних принципів управління. Ознаки демократичного управління ГАШ.

Сучасні тенденції в навчанні, вихованні й управлінні школою.

Ознаки демократичного управління ЗНЗ.

Організаційна структура управління школою на засадах державно-громадського управління.

Тема 2. Органи управління громадсько активною школою

Лекція (0,5 год.). Основні органи управління ГАШ та їх функції

Проектно-модульна структура управління школою.

Моделі управління: адміністративно-функціональна, конкурентно-представницька, проектно-інвестиційна.

Практичне заняття (0,5 год.). Способи узгодження дій учасників управління ГАШ

Система адміністративно-комунікаційних зв'язків керівника школи.

Система відносин директора із зовнішніми державно-громадськими суб'єктами управління, із зовнішніми громадськими суб'єктами управління, із внутрішніми об'єктами державно-громадського управління, із внутрішніми об'єктами громадського управління.

Семінарське заняття (1 год.). Ролі керівника ГАШ у різних державних і громадських органах управління

Основні ролі керівника ЗНЗ. Специфіка управлінської діяльності керівника громадсько-активної школи.

Ролі керівника ГАШ у різних державних і громадських органах управління.

Тема 3. Організаційна структура, етапність та механізм створення Ради ГАШ. Демократизація відносин

Лекція (0,5 год.). Створення ради ГАШ: принципи, політика, функції та особливості діяльності

Рада ГАШ. Принципи роботи ради ГАШ. Механізм створення ради ГАШ. Основні функції ради. Організація діяльності ради ГАШ.

Практичне заняття (1,5 год.). Демократизація навчального процесу шляхом дотримання і розвитку принципів громадянсько орієнтованої освіти.

Розвиток громадських організацій у школі.

Характеристики та принципи громадсько-орієнтованої освіти.

Нормативно-правові акти, що регламентують діяльність громадських організацій у школі. Критерії дитячого громадського об'єднання. Умови

ефективної співпраці органів учнівського самоврядування та громадських організацій.

Розвиток громадських організацій у школі.

Тема 4. Стратегічний розвиток громадсько-активної школи: оновлення місії та бачення ГАШ, в тому числі її цілей і завдань.

Лекція (0, 5 год.). *Поняття стратегічного розвитку ГАШ як осередку відродження територіальної громади*

Стратегічний розвиток школи. Місія ГАШ. Стратегічні цілі та завдання. Стратегічний розвиток ГАШ як осередку відродження територіальної громади.

Практичне заняття (1 год.). *Стратегічна орієнтація керівника на громадсько-спрямоване управління*

Способи стратегічної орієнтації керівника на громадсько-спрямоване управління роботою з працівниками, учнями і батьками школи, з місцевою громадою та роботою у соціумі.

Семінарське заняття (0,5 год.). *Оновлення місії та інноваційне бачення цілей і завдань ГАШ*

Соціально-значущий характер місії школи. Оновлення місії: поняття, етапи. Цілі та завдання ГАШ, їх роль у розвитку школи.

Тема 5. Стратегічне планування і проектний цикл. Основні етапи стратегічного менеджменту проектів.

Лекція (1 год.). *Стратегічне планування і проектний цикл*

Стратегічне планування, його роль. Визначення місії школи.

Проектний цикл. Основні етапи проектування.

Практичне заняття (0,5 год.). *Основні етапи стратегічного менеджменту проектів.*

Проект. Складові розробки проекту. Особливості впровадження стратегічного менеджменту проектів. Поетапна розробка проекту для впровадження у ГАШ.

Семінарське заняття (0,5 год.). *Стратегічний менеджмент проектів.*

Стратегічне управління. Модель стратегічного менеджменту. Складові розробки проекту. Стратегічний менеджмент проектів, особливості його впровадження.

Тема 6. Особливості роботи педагогічного колективу ГАШ: антропосоціальна орієнтація всіх напрямів і фокусування діяльності на партнерстві, у т.ч. виявлення й задоволення освітніх потреб учнів і громади

Лекція (0,5 год.). Антропосоціальна орієнтація всіх напрямів діяльності педагогічного колективу та спрямування його діяльності на партнерство з учнями, батьками, громадськістю

Взаємини в системі «учні-батьки-педагоги-керівники». Згуртування педагогічного та батьківського колективів на основі сприйняття цінності дитини як найвищої цінності.

Рівень розвитку педагогічного колективу, його вплив на партнерство з учнями, батьками, громадськістю.

Соціальний розвиток шкільного колективу.

Практичне заняття (1,5 год.). Виявлення та задоволення освітніх потреб учнів, батьків, громади. Розвиток громадянськості як важливої інтегративної якості особистості в умовах ГАШ

Способи виявлення та задоволення освітніх потреб учнів, батьків, громади. Роль засобів масової інформації у виявленні та задоволенні освітніх потреб учнів, батьків, громади. Співпраця колективу школи та членів громади у задоволенні освітніх потреб.

Основні форми та методи виховання громадянськості особистості в умовах ГАШ. Напрями роботи виховання громадянськості з: педагогічними працівниками, органами учнівського самоврядування, учнівським колективом, батьками, громадою.

Тема 7. Організація учнівського самоврядування в ГАШ і підвищення його суб`єктності.

Лекція (0,5 год.). Поняття учнівського самоврядування та його особливості в діяльності ГАШ

Учнівське самоврядування, поле його діяльності. Головні цільові орієнтації учнівського самоврядування. Принципи організації та етапи розвитку учнівського самоврядування в школі.

Практичне заняття (1 год.). Шляхи підвищення суб`єктності учнівського самоврядування в ГАШ

Структура планування роботи виконавчого органу. Чинники ефективності діяльності учнівського самоврядування в ГАШ.

Шляхи підвищення активності та ролі учнівського самоврядування.

Семінарське заняття (0,5 год.). Організація учнівського самоврядування в ГАШ та його педагогічні можливості

Основні завдання педагогічного керівництва учнівським самоврядуванням. Організація діяльності органів учнівського самоврядування в ГАШ.

Педагогічні умови ефективного функціонування учнівського самоврядування.

Тема 8. Формування й підтримка громадсько-спрямованої організаційної культури ГАШ

Лекція (0,5 год.). Громадсько-спрямована організаційна культура ГАШ: сутність, основні властивості, функції, зміст та основні параметри.

Сутність та основні властивості громадсько-спрямованої організаційної культури. Функції та зміст організаційної культури в ГАШ, її основні параметри. Компоненти-характеристики організаційної культури. Функції та завдання організаційної культури.

Практичне заняття (1,5 год.). Критерії та моніторинг громадсько-спрямованої організаційної культури ГАШ. Шляхи формування громадсько-спрямованої організаційної культури ГАШ

Критерії діяльності ГАШ. Показники та напрями діяльності, важливі для управління розвитком громадсько-спрямованого освітнього середовища.

Основні завдання відстеження діяльності ГАШ. Діагностика організаційної культури ГАШ, етапи її формування.

Алгоритм формування організаційної культури ГАШ, яка підтримуватиме стратегію діяльності організації. Методи підтримки та розвитку організаційної культури.

Тема 9. Співпраця з керівниками установ та організацій регіону у рамках проекту ГАШ

Лекція (0,5 год.). Зміст і напрями співпраці з керівниками установ та організацій регіону в рамках проекту ГАШ.

Теорія управління соціальними системами. Представницька функція керівника школи. Основні напрями співпраці керівника ГАШ з органами державно-громадського управління.

Практичне заняття (0,5 год.). Розробка комплексу заходів щодо обміну досвідом створення ГАШ і пропагування позитивних сторін співпраці школи і громади.

Вивчення потреб регіону школи.

Аналіз позитивного досвіду співпраці ГАШ з громадою.

Розробка заходів до плану роботи ГАШ із місцевою громадою.

Семінарське заняття (1 год.). Ресурсне забезпечення вирішення проблем громади на базі ГАШ

Шляхи покращення науково-методичного забезпечення педагогічного

всеобучу в мікрорайоні школи. Використання ресурсу позакласної роботи з підвищення рівня матеріально-технічного забезпечення мікрорайону школи. Спільна діяльність школи та громади з вирішення проблем мікрорайону.

Модуль 3. Основні напрями, зміст і форми взаємодії школи та громади (28 год.)

Тема 1. Соціологічні методи вивчення громадської думки та потреб розвитку громади.

Лекція (1 год.). Способи збору соціальної інформації, поняття соціальних індикаторів, модераторів, фокус-груп

Соціальна інформація, метод в соціології. Основні методи збору інформації: опитування, інтерв'ю, фокус-група, збори громадськості.

Практичне заняття (1 год.). Визначення та стратифікація вибірки. Обробка, звіт і використання результатів

Вибірка, її характеристики та особливості проведення. Системна випадкова вибірка.

Інтерпретація результатів опитування. Аналіз і робота з інформацією після її збору. Звіт за результатами опитування.

Семінарське заняття (0,5 год.). Принципи та методика розробки матеріалів для збору соціальної інформації.

Специфіка соціальної інформації.

Принципи розробки інструментарію для збору соціальної інформації.

Інструментарій дослідження. Методика розробки інструментарію для збору соціальної інформації.

Тема 2. Партнерство та основні кроки до його налагодження.

Лекція (1 год.). Партнерство та його види

Партнерство, його види та ефективність впровадження. Типи партнерств на базі школи. Розбудова партнерських стосунків з місцевою громадою.

Практичне заняття (1 год.). Розвиток партнерства на базі школи

Особливості партнерства на базі школи. Основні етапи розвитку партнерства на базі ГАШ. Образ громади. Школа як партнер. Вибір стратегії.

Покрокова розробка налагодження партнерства школи з громадою.

Семінарське заняття (0,5 год.). Методи і форми співпраці з громадою

Партнерські стосунки. Методи та форми співпраці школи з громадою.

Школа як ресурсний центр для розвитку громади: модель, особливості впровадження.

Тема 3. Волонтерство як компонент створення моделі ГАШ. Створення та реалізація програми волонтерської допомоги.

Лекція (0,5 год.). Волонтерство як компонент моделі громадсько-активної школи

Волонтерство. Волонтер, мотиви його діяльності. Основні характерні риси волонтерської діяльності на базі школи.

Практичне заняття (1 год.). Розробка програми волонтерської допомоги
Основні кроки складання ефективної програми співпраці з волонтерами.

Оцінка власних потреб. Розробка завдань для волонтерів. Оголошення набору добровольців. Набір волонтерів. Завдання волонтерської програми.

Семінарське заняття (0,5 год.). Планування й проведення волонтерських акцій

Особливості волонтерської акції. Кроки планування та специфіка проведення волонтерських акцій на базі ГАШ. Особливості роботи з волонтерами.

Тема 4. Особливості використання матеріальної бази школи та інших організацій у взаємодії з громадою.

Лекція (0,5 год.). Оцінка власних матеріальних та інтелектуальних ресурсів.

Ресурси навчального закладу. Оцінка наявних ресурсів. Ресурси зовнішнього оточення школи: паспорт зовнішнього середовища. База даних людських, матеріальних та фінансових ресурсів ГАШ.

Практичне заняття (1 год.). Планування та проведення заходів культурно-просвітницької спрямованості

Досвід культурно-просвітницької діяльності школи. Основні форми проведення заходів. Роль місця проведення заходів в залежності від їхнього призначення та матеріального забезпечення.

Складання плану заходів оздоровчої, культурологічної та просвітницької спрямованості.

Семінарське заняття (0,5 год.). Технології організації різних видів занять за громадсько-значущими проблемами

Вибір технологій організації занять. Види громадсько-значущих проблем. Інтерактивне навчання як ефективна технологія організації різних видів занять.

Тема 5. Організація співпраці із засобами масової інформації. PR-технології створення позитивного іміджу школи.

Лекція (0,5 год.). ЗМІ як соціальний інститут

Засоби масової інформації, їх роль у поширенні інформації про діяльність ГАШ. Співпраця школи із ЗМІ – основні правила.

Практичне заняття (1 год.). Розробка та презентація програми „Створення каналів комунікації”

Канали комунікації школи з оточуючим середовищем. Кроки складання програми «Створення каналів комунікації». Поширення інформації про ГАШ для створення позитивного іміджу. Просвітницька діяльність для громади.

Семінарське заняття (0,5 год.). PR – технології – механізм створення і цілеспрямованого поширення інформації.

PR – технології, основні напрями та роль у функціонуванні школи.

Механізми поширення інформації про ГАШ. Проведення спеціальних заходів. Специфіка підготовки та проведення прес-конференції. Прес-реліз.

Тема 6. Особливості фандрайзингу ГАШ

Лекція (1 год.). Поняття „фандрайзинг”, „фінансові донори”

Фандрайзинг – залучення додаткових ресурсів до діяльності ГАШ. Фінансові донори, їхня класифікація та характеристика. Основні технології фандрайзингу. Методи фандрайзингу, особливості їх застосування в діяльності ГАШ.

Практичне заняття (2 год.). Партнерська взаємодія з громадою та різними фондами у спонсорській підтримці й визначення можливих шляхів фінансування

Визначення фінансових донорів. Розробка проекту для донора, презентація програми спонсорської підтримки розвитку ГАШ на базі власної школи.

Розробка проекту розбудови можливих шляхів фінансування школи.

Семінарське заняття (2 год.). Механізми залучення матеріальних та інтелектуальних інвестицій. Відкритість і прозорість витрат (підзвітність на загальних зборах тощо)

Найбільш поширені технології пошуку додаткових ресурсів. Особливості складання рекламного проспекту та проведення масової реклами.

Забезпечення прозорості використання коштів: доведення до відома громадськості статей витрат.

Тема 7. Нормативно-правові засади створення дитячих та інших громадських організацій у школі та поза нею

Лекція (0,5 год.). Нормативно-правові документи України щодо створення дитячих та інших громадських організацій у школі та поза нею

Нормативно-правові документи України щодо створення дитячих та інших громадських організацій. Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації».

Практичне заняття (1 год.). Розробка та презентація моделі зв'язків школи з громадськими організаціями

Зв'язок школи з громадськими організаціями в зовнішньому середовищі школи. Розробка моделі зв'язків школи. Ініціювання школою створення громадських організацій.

Семінарське заняття (0,5 год.). Досвід створення громадських організацій в школі та поза нею загальноосвітніх закладів м. Києва в межах програми „Трикутник”

Роль громадських організацій в житті школи. Програма «Трикутник». Досвід створення громадських організацій в школі та поза нею загальноосвітніх закладів м. Києва в межах програми „Трикутник”.

Тема 8. Науково – методичний супровід розвитку ГАШ. Моніторинг розвитку, його інструментарій

Лекція (1 год.). Розробка показників розвитку ГАШ та інструментарію для збору й обробки соціальної інформації.

Моніторинг, особливості освітнього моніторингу. Критерії та інструментарій моніторингу розвитку ГАШ. Факторно-критеріальна модель. Базова кваліметрична модель діяльності ГАШ.

Практичне заняття (2 год.). Розробка кваліметричної моделі оцінювання трансформації традиційної загальноосвітньої школи в ГАШ

Розробка показників-індикаторів для критеріїв: демократизація школи, уроку; наявність умов для неперервної освіти й освіти для місцевої громади; активна участь громадян у житті суспільства; сприяння збалансованому економічному та соціальному розвитку суспільства, ГАШ; спрямованість ресурсів школи на розвиток громади.

Семінарське заняття (0,5 год.). Технологія моніторингу розвитку ГАШ

Основні завдання моніторингу. Етапи організації моніторингу у школі. Технологія моніторингу діяльності педагогічного колективу ГАШ. Технологія здійснення моніторингу розвитку школи як громадсько-активної.

Тема 9. Методи та форми позакласної та позашкільної виховної роботи ГАШ

Лекція (0,5 год.). Методи та форми позакласної та позашкільної виховної роботи ГАШ

Виховні методи, їх класифікація. Форми виховної роботи, особливості їх застосування. Засоби виховання.

Практичне заняття (1 год.). Розробка проекту консультаційної допомоги родині в організації життєдіяльності дітей дошкільного віку, в т.ч. на дитячих майданчиках та у дитячих садках сімейного типу.

Створення консультаційних пунктів при соціальних службах району та окремих консультаційних центрів при психологічних службах.

Консультаційна допомога родині в організації життєдіяльності дитини дошкільного віку, в т.ч. на дитячих майданчиках.

Консультаційна допомога родині в організації життєдіяльності дитини дошкільного віку, в т.ч. у дитячих садках сімейного типу.

Семінарське заняття (1 год.). Вивчення проблем та організація допомоги малозабезпеченим верствам населення. Проблеми дитячої бездоглядності та безпритульності

Малозабезпечені родини: особливості піклування держави та школи. Вивчення проблем дитячої бездоглядності. Роль громадських організації у вирішенні проблем малозабезпечених верств населення. Створення програм захисту малозабезпечених верств населення, бездоглядних та безпритульних дітей.

Модуль 4. Контрольно-оцінювальний модуль (4 год.)

Тема 1. Розробка (на базі власної школи) й захист проектів ГАШ

Практичне заняття (2 год.). Розробка (на базі власної школи) проектів ГАШ.

Створення стратегічного проекту перетворення традиційної школи в ГАШ: визначення перспектив; проведення SWOT-аналізу; визначення стратегічних цілей і завдань; розробка завдань плану досягнення стратегічної мети; оцінка й перегляд плану; реалізація плану.

Семінарське заняття (2 год.). Захист розробки (на базі власної школи) проектів ГАШ

Публічний захист власного проекту перетворення традиційної школи у громадсько-активну.

ЗАПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Назвіть основні характерні риси громадсько-активної школи.
2. Дайте визначення поняття «громадсько-активна школа».
3. У чому полягають філософські засади створення й розвитку ГАШ?
4. Схарактеризуйте еволюційні процеси у становленні й розвитку світової мережі ГАШ, у т.ч. в Україні.
5. Які сфери охоплюють стандарти громадсько-активної школи?
6. Перерахуйте основні нормативно-правові акти, на яких базується створення й діяльність ГАШ.
7. Які основні правові засади функціонування школи в контексті її діяльності як громадсько-активної?
8. Проаналізуйте організаційно-методологічні основи трансформації традиційної школи в громадсько-активну.
9. Назвіть особливості діяльності Ради громадсько-активної школи.
10. У чому полягає специфіка створення ГАШ з урахуванням принципів демократизації, партнерства та співпраці, добровільності?
11. Якою є роль регіональних особливостей у створенні та функціонуванні ГАШ?
12. Назвіть основні та додаткові джерела фінансування діяльності сучасної школи згідно із законодавством України.
13. У чому полягають особливості маркетингу шкільної освіти?
14. Перерахуйте основні ролі та функції діяльності координатора ГАШ.
15. Із яких компонентів складається модель громадсько-активної школи?
16. Дайте визначення понять «волонтер», «волонтерство».
17. Як здійснюється планування й проведення волонтерських акцій?
18. Перерахуйте причини здійснення волонтерської допомоги та шляхи мотивації волонтерів.
19. Назвіть та схарактеризуйте основні складові програми волонтерської допомоги.
20. Які існують шляхи залучення волонтерів до діяльності школи?
21. Назвіть основні категорії громадян, які можуть стати волонтерами для вашої школи.
22. Назвіть основні демократичні принципи, на яких базується управління громадсько-активною школою.
23. Схарактеризуйте важливі, на ваш погляд, елементи демократизації уроку.
24. Визначте основні шляхи демократизації і гуманізації взаємин між учасниками навчально-виховного процесу, між громадою і школою.
25. Назвіть основні риси демократизації школи як процесу становлення децентралізованої системи освітніх послуг.
26. Проаналізуйте особливості реалізації на базі школи неперервної освіти й освіти для місцевої громади.

27. Які показники наявного рівня прав і свобод учасників навчально-виховного процесу ви можете назвати?
28. У чому полягає професійна компетентність керівника школи в управлінні ГАШ?
29. Проаналізуйте модернізовані функції управлінської діяльності керівника ГАШ.
30. Назвіть органи управління школою та проаналізуйте їхню специфіку в організації діяльності ГАШ.
31. Дайте визначення поняття «партнерство».
32. Схарактеризуйте основні типи партнерств. Чим різняться формальні й неформальні партнерства?
33. Назвіть основні кроки налагодження партнерства школи з громадою. Які вони мають переваги для школи і громади?
34. У чому полягають особливості організації учнівського самоврядування у школі?
35. Як здійснюється створення осередків громадської активності учнів?
36. Назвіть шляхи суб'єктності учнівського самоврядування.
37. Схарактеризуйте особливості громадсько-спрямованого управління школою.
38. Яким чином необхідно здійснювати формування й підтримку організаційної культури ГАШ?
39. Якою є роль засобів масової інформації у розбудові громадсько-активної школи?
40. Які канали комунікації може використовувати школа у своїй діяльності?
41. Назвіть і схарактеризуйте основні заходи співпраці школи із засобами масової інформації.
42. Проаналізуйте кроки написання прес-релізу та його роль у поширенні інформації про діяльність ГАШ.
43. У чому полягають особливості підготовки й проведення прес-конференції.
44. Які існують PR – технології для створення й поширення інформації про діяльність ГАШ?
45. Що таке «соціальний маркетинг»? Які рекламні технології може використовувати ГАШ у своїй діяльності?
46. Які існують способи збору соціальної інформації? У чому полягають принципи та методика розробки матеріалів для збору соціальної інформації?
47. Які існують особливості використання матеріальної бази школи та інших організацій у взаємодії з громадою?
48. У чому полягає специфіка стратегічного розвитку ГАШ?
49. Проаналізуйте основні етапи стратегічного менеджменту проектів.
50. Дайте визначення поняття «стратегічне планування». Проаналізуйте його роль у розвитку школи як громадсько-активної.

51. Назвіть основні складові стратегічного плану та схарактеризуйте основні етапи здійснення стратегічного планування.
52. У чому полягає роль і специфіка проведення SWOT-аналізу для розробки стратегічного плану?
53. Що таке «проект»? Схарактеризуйте особливості проектного циклу.
54. Які основні етапи підготовки проекту? Дайте характеристику кожному з них.
55. Якою є, на ваш погляд, роль розробки й впровадження проектів і програм для розвитку ГАШ?
56. Здійсніть аналіз нормативно-правових документів про створення дитячих і громадських організацій у школі та поза нею.
57. Проаналізуйте досвід створення громадських організацій у школі та поза нею шкіл м. Києва в межах програми «Трикутник».
58. У чому полягає науково-методичний супровід розвитку ГАШ?
59. Як реалізується технологія моніторингу розвитку школи?
60. Схарактеризуйте складові кваліметричної моделі оцінювання трансформації традиційної школи в ГАШ.
61. Які існують методи та форми позакласної й позашкільної виховної роботи в ГАШ? Наведіть приклади.
62. Схарактеризуйте проблему дитячої безпритульності та бездоглядності.
63. Які існують шляхи надання допомоги малозабезпеченим верствам населення?
64. Що таке «фандрайзинг»? Назвіть його ключові принципи.
65. Назвіть та схарактеризуйте основні технології фандрайзингу.
66. Якою є роль залучення додаткових ресурсів до діяльності школи?
67. У чому полягають особливості пошуку донорів?
68. Назвіть причини, що спонукають донорів до підтримки проектів школи.
69. У чому полягає партнерська взаємодія з громадою і фондами у спонсорській підтримці?
70. Поясніть роль та специфіку відкритості та прозорості витрат.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аллак Ж. Вклад в будущее: приоритет образования. – М.: Педагогика-Пресс, 1993. – 168 с.
2. Альтманн Г.Х. Звёздные часы лидерства. Лучшие стратегии в мировой истории / И.В. Легирович, А.М. Чунаков (пер. с нем.). М.: АО «Интерэксперт», 1999. – 272 с.
3. Байрамова М. Технології учнівського самоврядування // Директор школи. – 2003. – № 15. – С. 14-15.
4. Байрамова М. Технології учнівського самоврядування // Директор школи. – 2003. – № 16. – С. 11-12.
5. Балабанов И.Т. Основы финансового менеджмента. Учебное пособие. – М. “Финансы и статистика”, – 1998.
6. Балл Г.А. Концепция самоактуализации личности в условиях гуманистической психологии. – К. – Донецк, 1993. – 97 с.
7. Бегей В.М. Управління загальноосвітньою школою на демократичних засадах. – Львів: ЛДУ, 1995. – 196 с.
8. Белий В. Освітній простір громади крізь призму сучасних тенденцій інформаційного суспільства // Завуч. – 2006. – № 31. – С. 20.
9. Биков І. Маркетинг в освіті та зв'язки з громадськістю // Директор школи (Шк. св.). – 2005. – № 2. – С. 8-11.
10. Бим-Бад Б. Н. Педагогическая антропология. – М.: УРАО, 1998.
11. Божко І.Г. Організація дитячого самоврядування в школі // Позакласний час. – 2000. – №18. – С. 35-63.
12. Бондарь В.И. Повышение эффективности подготовки директора школы к управлению процессом обучения: Автореф. дисс... д-ра пед. наук. – К.: КГПИ им. А. Горького, 1986. – 42 с.
13. Використання інтерактивних методів та мультимедійних засобів у підготовці педагога: Зб. наук. праць / В. Федорчук (відп. ред.); Кам'янець-Подільський держ. ун-т. – Кам'янець-Подільський: Абетка-Нова, 2003. – 208 с.
14. Від першої особи. Діалоги про освіту: Інтерв'ю, опубліковані в газеті “Управління освітою” упродовж 2001 року / Л. Галіцина (сост.). — К.: Редакції газет з управління освітою, 2002. — 96 с.
15. Ворон М. Школа як осередок розвитку громади // Підручник для директора. – 2006. – № 9. – С. 67-70.
16. Ворон М., Найда Ю. Волонтерство та громадсько-активні школи // Підручник для директора. – 2007. – № 2. – С. 68-71.
17. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – С. 253.
18. Гончарова Н.П., Перерва П.Г. и др. Маркетинг инновационного процесса: Учеб. пособие. – К., 1998. – С. 23– 27.
19. Гошко А.О., Дмитренко Г.А., Князев В.М. Контури нового управлінського курсу трансформації України. – К.: Вид-во НАДУ, 2004. – 176 с.
20. Грабовський В.А. Державно-громадське управління загальною середньою освітою в Україні: стан та перспективи // Актуальні проблеми

державного управління: Зб. наук. пр. /Редкол.: С.М.Серьогін (голов. ред.) та ін. – Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2005. – Вип. 1(19). – С. 102-111.

21. Григорьев Д.В. Развитие школьного самоуправления и соуправления педагогов, детей, родителей // Научно-методический журнал заместителя директора школы по воспитательной работе. – 2005. – № 5. – С. 20-24.

22. Громадсько активні школи в Україні: кроки до дій / Упорядники: Н.Софій, Ю.Кавун., М.Ворон – К.: Всеукраїнський фонд „Крок за кроком”, Тренінговий модуль, 2005. – 79 с.

23. Громадсько активні школи й освітня політика в країнах перехідного періоду. – Красноярськ: Центр «Сотрудничество», 2001.

24. Громадсько активні школи як механізм розвитку громадянського суспільства у посткомуністичних країнах //Збірник матеріалів конференції. – Красноярськ: Центр «Сотрудничество», 2000.

25. Громадсько-активні школи в Україні: кроки до дій/ Упор. Н.Софій, Ю. Кавун – К.: ВФ „Крок за кроком”, 2005. – 162 с.

26. Громадсько-активні школи в Україні: кроки до дій: Посібник зі створення та управління громадсько-активною школою. – Всеукраїнський фонд «Крок за кроком». – 2-ге видання. – К.: СПД-ФО Парашин К.С., 2008. – 164 с.

27. Громадсько-орієнтована освіта: безперервне навчання для всього суспільства. Публікація Фонду Чарльза Стюарта Мотта. – Красноярськ: Центр «Сотрудничество», 2000.

28. Громадянське виховання студентів: Навчальна програма / Уклад. Андрущенко В.П., Слісаренко О.С., Сніцар Л.П. – К.: Міленіум, 2003. – 56 с.

29. Губерський Л.В., Андрущенко В.П., Михальченко М.І. Культура. Ідеологія. Особистість: Методолого-світоглядний аналіз. – К.: Знання України, 2002. – 580 с.

30. Гуревич П. С. Философская антропология: опыт систематики // Вопр. философии. – 1995.

31. Давыденко Т.М. Рефлексивное управление школой: теория и практика / науч. ред. Шамова Т. – М.: Белгород: Б.и., 1995. – 250 с.

32. Даниленко Л.І. Інноваційний освітній менеджмент: Навчальний посібник – К.: Главник, 2006. – 144 с.

33. Даниленко Л.І. Менеджмент інновацій в освіті. – К.: Шкільний світ, 2007. – 120 с.

34. Даниленко Л.І. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах: Монографія. – К.: Міленіум, 2004. – 358 с.

35. Даниленко Л. Модернізація змісту, форм та методів управлінської діяльності директора школи: Монографія. 2-е видання. – К.: ЛОГОС, 2002. – 140 с.

36. Данильєв А.О. Глобалізація сучасного світу: Навчальний посібник. – Луганськ: СПД Резьніков В.С., 2006. – 200 с.

37. Дарманський М.М. Соціально-педагогічні основи управління освітою в регіоні. – Хмельницький: Поділля, 1996. – 384 с.

38. Дафт Р.Л. Менеджмент // Пер. з англ. – С.Пб.: Питер, 2000. – 832 с.

39. Де Калуге Л., Маркс Э., Пэтри М. Развитие школы: модели и изменения. – Калуга: Калужский ин-т социологии, 1993. – 239 с.
40. Дейвис Г., Томас М. Эффективные школы и эффективные учителя. – Бостон, 1989.
41. Демократія – це дискусія: Громадянська заангажованість у старих і нових демократіях: Посіб. / Ред. С. Майерс.- Нью-Лондон, 1997.
42. Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ століття). – К.: Радуга, 1994. – 61 с.
43. Державно-громадське управління: пошуки шляхів впровадження // Управління школою. – 2003. – № 8. – С. 3-5.
44. Дерлоу Д. Ключові управлінські рішення. Технологія прийняття рішень: Пер. з англ. – К.: Всецвіто: Наук. думка, 2001. – 242 с.
45. Дитяче самоврядування // Виховна робота в школі (Управл. осв.). – 2005. – № 10. – С. 32-34.
46. Дмитренко Г.А. Концепція антропосоціального управління переходним обществом // Персонал. – 1998. – № 1. – С. 7-11.
47. Дмитренко Г.А. Стратегічний менеджмент: цільове управління освітою на основі кваліметричного підходу: Навч. посібник. – К.: МАУП, 1996. – 140 с.
48. Довбиш І. Модель державно-громадського управління ЗНЗ // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2006. – № 1. – С. 69-75.
49. Довбищенко В.І. Підготовка керівників шкіл до проектної діяльності // Підготовка керівника середнього закладу освіти: Навчальний посібник / За ред. Л.І.Даниленко. – К.: Міленіум, 2004. – С. 113-133.
50. Дорожжина Т. Як зробити управління школою демократичним // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2006. – № 1. – С. 76-77.
51. Дядюк Т. Принципи організації самоврядування // Завуч. – 2006. – № 1. – С. 9-10.
52. Єльнікова Г. Теоретичні підходи до моделювання державно-громадського управління // Директор школи (Шк. св.). – 2003. – № 4. – С. 10-11.
53. Єльнікова Г., Даниленко Л., Сорочан Т., Клокар Н., Софій Н., Ворон М. Організація та розбудова громадсько-активної школи як осередку розвитку громади: Навчально-методичний посібник / За заг. ред. Г.Єльнікової. Всеукраїнський фонд «Крок за кроком». – К.: СПД-ФО Парашин К.С., 2007. – 172 с.
54. Єльнікова Г.В. Атестація загальноосвітніх навчальних закладів в Україні: передумови, зміст, експеримент: Науково-методичний посібник. – Х.: ТО “Гімназія”, 1999. – 160 с.
55. Єльнікова Г.В. Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні: Монографія. – К.: ДАККО, 1999. – 303 с.
56. Єльнікова Г.В. Основи адаптивного управління (тексти лекцій). – Х.: Вид. гр. "Основа", 2004. – 128 с.
57. Єльнікова Г.В. Теоретичні підходи до моделювання державно-громадського управління // Директор школи. – 2003. – № 4. – С. 10-11.
58. Закон України “Про освіту”. – К.: ГЕНЕЗА, 1996. – 36 с.

59. Закон України „Про загальну середню освіту”// Інформаційний збірник Міносвіти України. – 1999. – № 15. – С. 6-31.
60. Закон України „Про молодіжні та дитячі громадські організації”. – 1998.
61. Закон України „Про об’єднання громадян”. – 1992.
62. Закон України „Про охорону дитинства”. – 2001.
63. Закон України „Про позашкільну освіту”. – 2000.
64. Закон України „Про сприяння соціальному становленню молоді”. – 1993.
65. Зоц В. Школа модульного типу як демократична форма організації навчання //Рідна школа. – 1996. – № 10. – С. 25-28.
66. Зоц В.М. Управління навчально-виховним комплексом модульного типу // Школа на рубежі ХХІ століття: управлінський аспект: наук.-метод посібник. /Л.Калініна, М.Лукашевич, Н.Островерхова та інш. – К.: ПП “Компанія “Актуальна освіта”, 2000. – С. 73.
67. Зуб А. Т. Стратегічний менеджмент: Теорія і практика: Навчальний посібник для вузів. — М.: Аспект Прес, 2002. — 415 с.
68. Імідж сучасної школи: Практико-зорієнтований посібник / Єрмаков І.Г. та ін. – К.: АПН України, Інститут психології., 1997. – 539 с.
69. Кейт Бури Ванк. Особистісно орієнтована освіта дітей 8-10 років / Пер.з англ. – К., 2005. – 286 с.
70. Кириченко М.О. Управління загальноосвітнім навчальним закладом (методологічний аспект): Дис... канд. пед. наук: 13.00.01. – К.:ЦППО, 2001. – 165 с.
71. Коломінський Н.Л. Психологія педагогічного менеджменту: Навч. посібник. – К.: МАУП, 1996. – 176 с.
72. Комарницький М. Державно-громадська система управління освітою // Аспекти самоврядування. – 2000. – № 3. – С. 34-35.
73. Конаржевский Ю. А. Что нужно знать директору школы о системах и системном подходе: Учебное пособие. – Челябинск: ЧГПИ, 1986 – 135 с.
74. Конституція України: Прийнята на п’ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. – К.: Феміна, 1996. – 64 с.
75. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності // Інформаційний збірник Міністерства освіти України. – 2000. – № 22. – С.7-21.
76. Концепція громадянської освіти в Україні // Освіта України. –2000. – № 46. – С. 7-21.
77. Королюк С.В. Розвиток соціального партнерства між школою та громадою// Постметодика. – 2008. – № 1 (78). – С. 49-53.
78. Королюк С.В. Розвиток управлінської культури керівника загальноосвітнього навчального закладу в процесі підвищення кваліфікації: Автореферат на зд. наук. ст. канд. пед. наук.- К.: ЦППО, 2005, – 20 с.
79. Королюк С.В. Управлінська культура керівника ЗНЗ: лекції з курсу «Освітній менеджмент та само менеджмент керівника» . – Полтава: ПОІППО, 2003. – 108 с.

80. Кремень В. Освіта і наука України. Шляхи модернізації. (Факти, роздуми, перспективи). – К.: Грамота, 2003. – 216 с.
81. Куган Б.А. Управление образовательной системой: взаимодействие субъектов регионального и муниципального уровней / Б.А. Куган, Г.Н. Сериков. – М.: Гуманитарный издательский центр ВЛАДОС, 2002. – 632 с.
82. Кухар В.Л. Модель учнівського самоврядування // Управління освітою. – 2004. – № 1. – С. 2-10.
83. Лаврук В. Учні – батьки – вчителі – директор // Директор школи. – 2006. – № 19. – С. 13-14.
84. Лазарев В. Системное развитие школы. – М.: Педагогическое общество России, 2002. – 304 с.
85. Лизинский В. Идеи к проектам и практика управления школой. – М.: ОЦ “Пед. поиск”, 1999. – 160 с.
86. Ліндемманн-Комарова Сара. Суспільні шкільні фонди. – Новосибірськ: МОФ СЦПОИ, 2003.
87. Лутай В.С. Філософія сучасної освіти / Навч. посіб. – К.: МагістрS, 1996. – 256 с.
88. Мазак А.В. Управління освітньою галуззю в умовах становлення громадянського суспільства в Україні: регіональний аспект: Автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 / НАДУ при Президентові України. – К., 2005. – 20 с.
89. Мармаза О. Інноваційні підходи до управління навчальним закладом. – Х.: Видавнича група „Основа”, 2004. – 240 с.
90. Маслов В. Психологічна основа моделі компетентності директора школи // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2003. – № 1. – С. 12
91. Маслов В.Й., Драгун В.П., Шаркунова В.В. Теоретичні основи педагогічного менеджменту: Навч. пос. для працівників освіти. – К., 1996. – 87 с.
92. Матеріали про роботу Головоцвуху: звіти, доповіді, доповідні записки: ЦГАОР України, ф. 166, оп. 3, д. 87, л. 1-31.
93. Мистецтво шкільного самоврядування // Упоряд. М.Голубенко. – К.: Ред. загальнопед. газет, 2004. – 120 с.
94. Михайленко Т.В., Калініна Л.М. Персональний менеджмент і культура організації // Теоретико-прикладні аспекти управління закладами освіти: Науково-методичний посібник / Калініна Л.М., Островерхова Н.М., Остапенко А.Ф. та ін.; За ред. Л.М.Калініної.- К.: ПП Компанія "Актуальна освіта", 2002. – С. 87-91.
95. Міжнародні стандарти якості діяльності громадсько-активної школи // Підготовлені у партнерстві з проектом «Партнерство по оцінці діяльності громадсько-активних шкіл» за підтримки Фонду Ч.С.Мотта.
96. Наука управління загальноосвітнім навчальним закладом: Навчальний посібник/ Т. Десятов, О. Коберник, Б. Тевлін, Н. Чепурна. – Харків: Видавнича група „Основа”, 2003. – 240 с.
97. Наукові основи управління школою / Навч. посіб. для директорів шкіл та факультетів підготовки і підвищення кваліфікації організаторів народної

освіти. Допущено Міністерством народної освіти України / Під ред. Г. В. Єльнікової. – Харків: ХДПІ, 1991. – 170 с.

98. Національна доктрина розвитку освіти України // Освіта України. – 2002. – № 33. – 23 квітня. – С. 4-6.

99. Нестеренко Л. З практики формування і розвитку системи державно-громадського управління освітою у м. Києві засади, пріоритети, цінності // Вісн. УАДУ. – 2000. – № 3. – С. 349-357.

100. Ніколаєнко С.М. Стратегія розвитку освіти України: початок ХХІ століття. – К.: Знання, 2006. – 253 с.

101. Ніколаєнко С. Освіта і наука: Законодавчі та методологічні основи: Навч. посіб. – К.: ІВЦ „Вид-во „Політехніка”, 2004 – 280 с.

102. Общественно активные школы. Руководство для создания ОАШ: Методология и опыт применения в пяти странах. – Ереван, 2004. – 241 с.

103. Олійник В.В., Маслов В.І. Наукові засади оптимального керівництва навчальними закладами // Наукові записки. – Кіровоград, 2001. – Вип. 32. – Ч. 1.

104. Оржеховська В., Ковганич Г. Педагогічні роздуми про учнівське самоврядування // Педагогічна газета. – 2005. – № 6. – С. 6.

105. Осадчий І.Г. Районний освітній округ: досвід реформування у профіль і анфас // Освіта. – 2003. – № 8. – С. 2-3.

106. Освіта України: Нормативно-правові документи. – К.: Міленіум, 2001. – 472 с.

107. Освітній менеджмент: Навч. посібник / За ред. Л. Даниленко, Л. Карамушки. – К.: Шкільний світ, 2003. – 400 с.

108. Островерхова Н.М.. Парадигми управління авторськими закладами освіти. – К.: Глобус, 1998. – С. 14.

109. Оуенс, Роберт Г. Організаційна поведінка в освіті: Керівництво учбовими закладами та шкільна реформа. – Х.: Каравела, 2003. – 488 с.

110. Партнерство громади і школи – шлях до розвитку громадянського суспільства в Україні: Звіт про виконання 1-го етапу проекту № 2209311, звітний період: січень-грудень 2003р. – К.: Всеукраїнський фонд „Крок за кроком”, 2003. – 22 с.

111. Партнерство сім'ї і школи: курс для викладачів вищих педагогічних закладів освіти / Жаклін Джоунс, Керолін Ратш. Передмова Памели Колін. – Міжнародний центр розвитку дитини, 1996.

112. Педагогічний портрет менеджера освіти / За наук. ред. Т. Сорочан. – Луганськ: Знання, 2004. – 296 с.

113. Підготовка керівника навчального закладу в ринкових умовах: Навч. посібник / Чміль А.І., Маслов В.І., Дмитренко Г.А., Єльнікова Г.В., Федоров Г.В. / За ред. А.І.Чміля. – К.: Логос, 2006. – 128 с.

114. Підготовка керівника середнього закладу освіти: Наук.-метод. пос. / За ред. Л.І.Даниленко - К.: Міленіум, 2004. – 272с.

115. Погрібна Н.С. Модернізація управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах моделювання особистісно-орієнтованого

освітнього середовища // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи: Зб.наук. праць – Вип. 5. – К.: Логос, 170 с.

116. Погрібна Н.С. Проблеми організації особистісно орієнтованого навчально-виховного процесу в середній школі // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи: Зб. наук. праць. – Вип. 3 – К.: Логос, 2000. – С. 66– 70.

117. Подмазин С.И. Личностно-ориентированное образование: социально-философское исследование. – Запорожье: Просвіта, 2000. – 250 с.

118. Поза межами можливого: школа, якою вона є /За ред. М.Мосієнко.- К.: Шкільний світ, 2004. – 264 с.

119. Положення про загальноосвітній навчальний заклад: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 черв. 2000 р. № 964 // Освіта України: Нормат.-прав. док. – К.: Міленіум, 2001. – С. 138-153.

120. Положення про піклувальну раду загальноосвітнього навчального закладу: Наказ М-ва освіти і науки від 5 лют. 2001 р. № 45. // Освіта України: Нормат.-прав. док. – К.: Міленіум, 2001. – С. 223-226.

121. Положення про систему громадського самоврядування в освіті України // Освіта. – 2003. – № 57. – С. 5.

122. Полякова Г.А. Адаптивне управління навчальним процесом в умовах загальноосвітнього комплексу: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.01 /ДЦППО АПН України. – К., 2003. – 20 с.

123. Пометун О., Гонорська А. Як залучити додаткові ресурси для розвитку навчального закладу?: Порадник сучасного директора: Навчально-методичний посібник. – Тернопіль: Видавництво Астон, 2006. – 120 с.

124. Пометун О., Середяк Л., Сущенко І., Янушевич О. Управління школою, що змінюється: Порадник сучасного директора. – Тернопіль: Видавництво Астон, 2005. – 192 с.

125. Пометун О.І. та ін. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. / О.І.Пометун, Л.В.Пироженко. За ред. О.І.Пометун.-К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.

126. Примірне положення про освітній округ // Практика управління закладом освіти. – 2006. – № 1. – С. 106-108.

127. Примірне положення про раду загальноосвітнього навчального закладу // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2001. – № 8.

128. Примірний статут загальноосвітнього навчального закладу // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – К, 2002. – № 29.

129. Про затвердження Орієнтовних критеріїв оцінювання діяльності загальноосвітніх навчальних закладів: Наказ М-ва освіти і науки України від 14 лют. 2005 р. № 99 // http://www.mon.gov.ua/laws/MON_99.doc

130. Про затвердження Примірного положення про порядок звітування керівників дошкільних, загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів перед педагогічним колективом та громадськістю: Наказ М-ва освіти і науки України від 23 берез. 2005 р. № 178 // Освіта України. – 2005. – № 24(621). – С. 1-2.

131. Прутченков А.С., Новикова Т.Г. Школьный город как модель

- ученического самоуправления // Методист. – 2006. – № 2. – С. 21-25.
132. Романенко М. Гуманізація освіти. – Д.: Промінь, 2001. – 160 с.
133. Романов В.Л. Социальная самоорганизация и государственное управление: Автореф. дис. ... д-ра соц. наук, спец. 22.00.08 /РАГС. – М., 2001.– 49 с.
134. Руденко О.Д., Косарчук Л.П. Батьки і школа: погляд із двох боків // Практика управління закладом освіти. – 2006. – № 1. С. 76-83.
135. Рябова З.В. Моніторинг розвитку навчальної діяльності учнів загальноосвітнього навчального закладу: Науково-методичний посібник. – Харків: Гімназія, 2004. – 72 с.
136. Сахневич І.Д. Самоврядування як фактор громадянського самовизначення // Світ виховання. – 2005. – № 6 (7). – С. 20.
137. Система социологического знания: Уч. пособие /Сост. Г.В. Щекин. – 3-е изд. – К.: МАУП, 1998. – 208 с.
138. Сіренко М.В. Реалізація проекту "Школа як осередок громади" // Родина. – 2004. – № 1. – С. 1.
139. Сіренко М.В. Роль директора школи в перетворенні загальноосвітнього навчального закладу в осередок розвитку сільської громади // Управління загальноосвітньою школою в сучасних умовах. – К., 2000. – С. 198-205.
140. Слесаренко О. Громадсько-державні структури як фактор удосконалення механізму управління загальною середньою освітою // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2006. – № 3. – С. 32-33.
141. Служба "Паблік рілейшнз" на Україні. – Харків: Основа, 2003. – 56 с.
142. Софій Н., Ворон М. Філософія громадсько орієнтованої освіти // Післядипломна освіта в Україні. – 2006. – № 2. – С. 33-35.
143. Софій Н.З., Кавун Ю.М., Рибачук Ю.А. Як досягти змін. Обстоювання інтересів дітей та громадської діяльності. Посібник для батьків. – К.: ВФ „Крок за кроком”, 2004. – 68 с.
144. Софій Н.З., Кузьменко В.У. Про сто і один метод активного навчання. – К.: ВФ „Крок за кроком”, 2004. – 128 с.
145. Софій Н.Фасилітативний керівник – новий тип керівника на етапі змін // Дир. шк., 2002, №9. – с. 3-4.
146. Співпраця між домом і школою. Практичний посібник. Вправи, приклади, ідеї та стратегії/ Упор. Н.Софій, Ю.Кавун. – К.: ВФ „Крок за кроком”, 2005. – 75 с.
147. Стрижеус В. Батьки – партнери//Інклюзивна освіта: стан і перспективи розвитку в Україні: Наук.-метод. Збірник до Всеукраїнської науково-практичної конференції в рамках реалізації проекту „Створення ресурсних центрів для батьків дітей з особливими освітніми потребами” за підтримки програми ІВРР-ТАСІС Європейської комісії/ ВФ „Крок за кроком”. – К.: ФО-П Придатченко П.М., 2007. – 180 с.
148. Судаков Ю. Нормативные документы, регулирующие деятельность «Школьной республики» // Воспитание школьников. – 2005. – № 9. – С. 15-24.
149. Термінологічний словник з питань інноваційного менеджменту /За ред. Л.І.Даниленко - К.: “Різон-95”, 1999. – 14 с.

150. Третьяков П.И., Митин С.Н., Бояринцева Н.Н. Адаптивное управление педагогическими системами: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений /Под ред. Третьякова П.И. – М.: Центр “Академия”, 2003. – 368 с.
151. Трикутник /З досвіду співпраці адміністрації, батьківської та учнівської громадськості: Серія Столична освіта /За заг. ред. Б.Жебровського.– К.:ГУОН, 2001.– Випуск 6.– 188 с.
152. Управление развитием школы / Под ред. М.М. Поташника и В.С. Лазарева. - М.: Новая школа, 1995. – 464 с.
153. Управління навчальним закладом: Навчально-методичний посібник. У двох частинах/ О. Мармаза, О. Касьянова, В. Григораш. – Харків: Веста: Видавництво „Ранок”, 2003. – Ч.1. – 160 с.; Ч.2. – 150 с.
154. Ушаков К. Ресурсы управления школьной организацией. – М.: Сентябрь, 2000. – 144 с.
155. Фатхутдинов Р.А. Инновационный менеджмент. – М.:ЗАО Бизнес-школа «Интер-Синтез», 2000. – С. 428– 431.
156. Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия. – М.: ИНФРА, 2000. – 312 с.
157. Федорец Л.Б. Структура и содержание деятельности органов ученического самоуправления // Научно-методический журнал заместителя директора школы по воспитательной работе. – 2006. – № 1. – С. 57-60.
158. Федотова Л. Паблик рилейшнз и общественное мнение: Учеб. пособие для студ. вузов. – СПб.: Питер М, 2003. – 352 с.
159. Финансы / Под ред.д.э.н.,проф., А.М.Ковалевой/. – М.”Финансы и статистика”. – 1996. – С. 96.
160. Фуллан М. Сили змін: вимірювання глибини освітніх реформ / Пер. з англ. Г. Шиян та Р. Шиян. – Л.: Центр гуманіт. досліджень Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2000. – 140 с.
161. Хобзей П. Громадсько-державне управління в регіоні // Управління освітою. – 2002. – №2.
162. Хомерики О.Г., Поташник М.М, Лоренсов А.В. Развитие школ как инновационный процесс. – М., 1994.
163. Хоружа Л.Л. Етична компетентність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика: Монографія. – К.: Преса України, 2003. – С. 13.
164. Центральний державний архів вищих органів державної влади і управління України, ф. 1, оп. 6, спр. 463, арк. 2.
165. Шамова Т.И., Давиденко Т.М. Управление образовательным процессом в адаптивной школе. – М.: Центр “Педагогический поиск”, 2001. – 384 с.
166. Шаронин Ю. Синергетика в управлении учреждениями образования // Высшее образование в России. – 1999. – № 4. – С. 14-18.
167. Школи Луганщини: практичний досвід модернізації освіти / О. Омельченко, А. Дьяченко, Т. Сорочан, О. Рудіна та ін. – Луганськ, 2003. – 344 с.

168. Шукевич Ю. Благодійний фонд: створення та легалізація // Директор школи. – 2006. – № 19. – С. 15-17.

169. Шукевич Ю. Роль адміністрації школи в організації ефективної взаємодії з батьківською та учнівською громадськістю // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2001. – № 3. – С. 90-92.

170. Щур Г. Директор школи – організатор впровадження освітніх інновацій // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2006. – № 1. – С. 42-48.

171. Як досягти змін: Посібник для батьків і педагогів з обстоювання та захисту прав дітей з особливими освітніми потребами та громадської діяльності. –ВФ „Крок за кроком” – К.: ФО-П Придатченко П.М., 2006. – 140 с.

172. Якунін В. А. Обучение как процессе управления: Психол. аспекты/ Л.: Изд-во ЛГУ, 1988 – 159 с.

173. Яременко Н. Методичні рекомендації щодо організації та функціонування дитячих громадських організацій // Інформаційно-методичний збірник: Спеціалізоване педагогічне видання управління освіти і науки Київської обласної державної адміністрації та Київського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів. – 2006. – № 1 (63). – С. 57-62.

174. Bloom B. S. Human Characteristics and School Learning. – N. Y., 1976.

175. Basic School PR Guide: Survey/Feedback, Arlington, VA: National School Public Relations Association, 1980, Appendix A, p.30

176. Decker Larry E., “The Evolution of the Community School Concept: The Leadership of Frank J. Manley”, Flint, Michigan, National Community Education Publication Series, 1999.

177. Decker Larry E. and Associates. Community Education: Building Learning Communities. Alexandria, VA: National Community Education Association, 1990.

178. Lieber, C., Mikel, E and Pervil, S., «Radical Changes in Assessment: A Catalyst for Democratic Education», Democratic Teacher Education: Programs, Processes, Problems, And Prospects, Novak, John M., editor (Albany, State University of New York Press, 1994).

179. Romney Valerie A. Strategic planning and Needs Assessment for Schools and Communities. Fairfax, VA: National Community Education Association, 1996.

180. Sergiovanni T. Moral Leadership. San-Francisco, CA, Jossey. -Bass, 1992.

181. Stacey R. Managing the Unknowable. San-Francisco, CA, Jossey. -Bass, 1992.

Інтернет-ресурси:

1. Волонтерство. Посібник „Як стати волонтером” – www.teenager.iatp.org.ua/volunteers_ukr.php
2. Громадсько-активні школи в Україні: кроки до дій – www.ussf.kiev.ua/assets/images/publications

3. Закон України „Про волонтерство”: принципи та сфера волонтерської діяльності; права і обов’язки волонтерів; основні засади впровадження волонтерської діяльності. – www.gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc
4. Посібник для батьків. „Як досягти змін. Обстоювання інтересів дітей і громадської діяльності” – www.ussf.kiev.ua/assets/images/publications
5. Про сто і один метод активного навчання – www.ussf.kiev.ua/assets/images/publications
6. Співпраця між домом і школою – www.ussf.kiev.ua/assets/images/publications
7. **Line Resources on Community Schools and related issues (in Russian and English):** "КОМПАС – Посібник з навчання в галузі прав людини для молоді": <http://eycb.coe.int/compass/ru/contents.html>
8. **Міжнародний проект «Партнерство по оцінці діяльності громадсько-активних шкіл»** www.communityschoolstandards.org
На цьому сайті ви знайдете інформацію про організації-учасниці проекту та міжнародні стандарти якості діяльності громадсько-активних шкіл.
9. **National Community Education Association (NCEA)** – Національна Асоціація громадсько-орієнтованої освіти www.ncea.com
Сайт представляє інформацію про організації, проекти та програми в сфері громадсько-орієнтованої освіти, також ви знайдете список публікацій щодо різних аспектів громадсько-орієнтованої освіти.
10. **Красноярська регіональна молодіжна громадська організація Центр «Сотрудничество на местном уровне»** - www.kcccp.ru
На сайті організації ви маєте змогу познайомитися з діяльністю організації, її програмами та громадсько-орієнтовану освіту в Росії.
11. **Портал Руху громадсько-активних шкіл Росії** - www.cs-network.ru
На сайті висвітлено інформацію про розвиток руху громадсько-активних шкіл Росії.
12. **Портал «Шкільні управлінські ради»** - www.boards-edu.ru
Сайт створено спеціально для тих, хто хоче приймати участь в житті сучасної школи, присвячений створенню та роботі шкільних Управлінських фондів.
13. **Сітьова взаємодія громадсько-активних шкіл в Республіці Хакасія** - www.oashrh.narod.ru
На сайті висвітлено досвід хакаських ГАШ щодо розбудови партнерства, розвитку волонтерства та демократизації в школі, а також представлені успішні моделі фандрайзингу в школі.
14. **ContinYou** www.continyou.org.uk
На сайті цієї організації ви можете дізнатися про останні події, новини, програми, публікації – про все, що пов’язано з громадсько-орієнтованою освітою.
15. **Коаліція громадсько-активних шкіл** - www.communityschools.org
На сайті «Коаліція громадсько-активних шкіл» представлена колекція матеріалів Коаліції, присвячених розвитку громадсько-орієнтованої освіти та зміцненню місцевих громад.

16. **Всеукраїнський фонд «Крок за кроком» -**

www.ussf.kiev.ua/index.php?go=Gash&id=1

На сайті представлена інформація про програму «Школа як осередок розвитку громади» та діяльність громадсько-активних шкіл України.

17. **Красноярська регіональна молодіжна суспільна організація Центр "Співробітництво на місцевому рівні":** www.kccsr.ru

18. **Міжрегіональний Громадський Фонд "Сибірський Центр Підтримки Громадських Ініціатив":** www.cip.nsk.su/index.html

19. **"NGO.RU – каталог суспільних ресурсів Інтернет":** www.ngo.ru

20. **Освітній сайт Казахстану:** www.bilim.kz

21. **Фонд незалежного радіомовлення:** www.fnr.ru/audio.phtml?cs

Див.: 13-серійну радіопрограму з Воронежської області під назвою "Громадяни школярі." Радіопрограма представляє й описує різні аспекти ГАШ.

22. **Центр ГАШ ВРОДО «Іскра»:** www.iskra-oash.narod.ru/oash.htm

23. **Coalition for Community Schools:** www.communityschools.org

24. **The Community Tool Box:** www.ctb.ku.edu

25. **Institute for Democracy in Education (IDE):** www.ohiou.edu/ide/index.html

26. **National Center for Community Education:** www.nccenet.org

27. **National Community Education Association:** www.ncea.com

28. **WorldVolunteerWeb.org:** www.worldvolunteerweb.org

29. **Благодійна спільнота** – сприяє розвитку понад 200 тис. Благодійницьких організацій Канади та надає послуги з питань благодійництва мільйонам волонтерів, донорам та партнерам. www.charityvillage.com

30. **Британська Рада** – поширює інформацію про Сполучене Королівство як світового лідера інформаційної економіки www.britishcouncil.org.ua

31. **Донецький міський благодійний фонд „Доброта”** – про фонд, „Кому і як...” – перелік організацій та інших реципієнтів, яким Фонд надає допомогу. „Хто і як...” – перелік комерційних, громадських, релігійних та інших закладів, від яких надходять пожертвування, Новини Фонду, Проекти Фонду - www.dobrota.donetsk.ua

32. **Корпус миру в Україні** – новини стосовно розвитку бізнесу, посилення і ресурси, зібрані волонтерами Корпусу миру США в Україні. Перелік джерел комерційної освіти, наприклад, стосовно ділової англійської, написання бізнес-планів, фінансової та інвестиційної діяльності, обслуговування клієнтів, навчальні плани з бізнесу та дистанційного навчання www.pcukraine.org

33. **Міжнародний Фонд „Відродження”** – фінансує проекти в галузі освіти, культури, видавничій та інформаційній сферах, охорони здоров'я, соціальної сфері www.irf.kiev.ua

34. **Німецька служба академічних обмінів – офіс у Києві** – інформування та консультація про систему вищої освіти у ФРН, про можливості навчання у ФРН та отримання стипендії. www.kiev.daad.de/ua/index.html

35. **Польсько – Американсько – Українська Ініціатива про Співпрацю** – має на меті не лише прискорення перебігу економічних і демократичних перетворень в Україні, але й передбачає створення механізму, який

- дозволить поширювати та використовувати спільний досвід проведення реформ. www.pauci.org
36. **Програма академічних обмінів ім. Фулбрайта** – є флагманом усіх міжнародних програм наукових обмінів, які здійснюються за підтримки уряду США. Її мета – зміцнення взаєморозуміння між народами Сполучених Штатів та інших країн через сприяння обмінам науковцями та дослідниками. www.fulbright.org.ua
 37. **Рада міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX)** – розділи вебсайту: Місія IREX, Програми в Україні, Регіональна мережа, Співробітники, Посилання на партнерські організації, Публікації IREX. www.irex.kiev.ua
 38. **Фундація імені князів-благодійників Острозьких** – містить докладну інформацію про організацію, її історію, послуги, зокрема: видання інформаційно-аналітичного журналу „Вісник”, теми та умови проведення семінарів-тренінгів зі стратегічного планування, формування позитивного іміджу, локального фандрайзингу (залучення фінансування з місцевих джерел) www.vrc.rv.ua

ГЛОСАРІЙ

Акції (кампанії) ГАШ – це заходи, спрямовані на вирішення соціальних проблем або привернення уваги громади до того чи іншого соціального питання, що потребує вирішення.

Асоціації та федерації – дитячі об'єднання, зокрема дитячі організації, до яких входять інші організації, що є меншим за чисельністю та масштабами діяльності.

Благодійні внески – можуть надаватися благодійниками набувачам у грошовій формі для потреб їх фінансування за напрямами видатків, визначеними благодійником, а також як товари, роботи, послуги.

Валідність соціальної інформації – це відповідність змісту інформації саме тим характеристикам досліджуваного об'єкта, які треба було розкрити.

Відкриті запитання – це питання, на які респондент дає свої власні відповіді. Для відповідей дається пусте місце або лінія.

Відкритість освіти — це здатність забезпечити відкритий простір для розвитку особистості, для освоєння нею відкритого світу культури, вільного від ідеологічних догм і купюр, від евфемізмів і недомовок, культури, що вміщує у собі все загальнолюдське, всі досягнення світової цивілізації.

Відкритість педагогічної системи відображає по-перше, здатність передавати вироблені ідеї, способи роботи, форми взаємодії в різні сфери життя і діяльності людей, по-друге, засвоювати нові ідеї, методи, соціальні, психологічні і педагогічні технології, перебудовуючи і розвиваючи за рахунок цього свою структуру.

Вибірка – це сукупність елементів об'єкта соціологічного дослідження, яка підлягає безпосередньому вивченню; сукупність способів, прийомів, процедур відбору елементів об'єкта, одиниць спостереження й вивчення при масових соціологічних дослідженнях.

Виховання – процес цілеспрямованого, систематичного формування особистості, зумовлений законами суспільного розвитку, дією багатьох об'єктивних і суб'єктивних факторів.

Виховний метод – це спосіб організації впливу на особистість.

Волонтер – це людина, яка працює тому, що зацікавлена, не потребує оплати своєї праці, але її діяльність може принести користь закладу чи організації.

Волонтери – люди різного віку і професій з різних сфер і прошарків суспільства, які віддають частину своїх сил, часу, знань на благо інших людей і суспільства в цілому.

Волонтерство (volunteering, англ.) – надавання послуг, не очікуючи оплати або винагороди; це діяльність, яку здійснює волонтер, що надає йому можливість відчувати себе громадянином, зробивши реальний внесок у розвиток своєї громади; можливість для людини одержати всебічне задоволення своїх особистих і соціальних потреб через надання допомоги іншим людям.

Волонтерська (добровольча) акція — це захід однієї або кількох організацій, які використовують волонтерів як основні людські ресурси для досягнення цілей.

Громада (community) – це група людей, що об'єднана спільним походженням, расою, соціальним станом, релігійними переконаннями та місцем проживання – районом, населеним пунктом тощо, де розташована низка соціальних інститутів: сім'я, школа, церква, організації сфери дозвілля та медицини.

Громада – це групова соціальна спільнота, члени котрої поділяють єдину територію, об'єднані повсякденними регулярними стосунками. Вона відрізняється від інших спільнот індивідуальністю та емоційністю внутрішніх зв'язків, що обумовлюється родовими, сусідськими та товариськими взаємостосунками, культурою, замкнутістю системи.

Громада територіальна – це жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр.

Громада характеризується як один із чинників соціального впливу на особистість, проміжну ланку між макросистемою суспільства в цілому і мікросистемою сімейної і особистісної підтримки. Проте, більш доцільно розглядати громаду як різновид соціального середовища соціалізації особистості.

Громадські форуми або збори громади – це підхід збору інформації та залучення громади на практичному рівні. Такі зібрання громади можуть проводитися у різних місцях, але мета усіх зібрань – забезпечити якомога ширший доступ до безпосереднього спілкування з представниками громади.

Громадсько-активна школа (ГАНШ) – це навчальний заклад, в якому велика увага приділяється налагодженню партнерських стосунків між школою та всіма ресурсами, що існують в громаді. У ній значна увага приділяється освітнім, соціальним, оздоровчим послугам; розвитку молодіжного руху та залучення громадян; покращенню навчання учнів; зміцненню родини та відносин між мешканцями громади.

Громадсько-активна школа – це звичайна школа, де є:

- ★ спільні переконання щодо освіти як процесу, що відбувається впродовж усього життя і повинен бути доступний для кожного члена громади, незалежно від його/її віку;
- ★ спільні переконання щодо виходу школи із своєї традиційної ролі та бачення її доступності протягом семи днів на тиждень, участі в управлінні інших членів громади, доступності шкільних ресурсів для всіх членів громади;
- ★ спільний голос у визначенні потреб та ресурсів громади;
- ★ можливість для батьків бути залученими до процесу прийняття рішень щодо якості освіти для їхніх дітей та участі у житті школи;

- ★ бажання бути інноваційними, гнучкими та творчими у визначенні нового бачення розвитку школи та освіти;
- ★ визнання ролі усіх членів громади в освіті та розвитку громади, покращенні життя для кожного члена громади.

Громадсько орієнтована освіта (ГОО) – це освітня філософія діяльності громадсько-активних шкіл, що сприяє створенню можливостей для членів громади – окремих громадян, шкіл, бізнесових структур, громадських і приватних організацій – стати партнерами в реалізації потреб громади.

Громадянськість – важлива інтегративна якість особистості, сукупність складних багатовимірних особистісних якостей: громадянські чесноти (повага до прав і свобод людини, відповідальність, відкритість і критичне мислення, толерантність), громадянські знання та готовність брати участь у соціально-політичному житті країни (громадянська участь).

Громадянська освіта – це навчання учнів, педагогів, громади способу життя в умовах сучасної держави дотримуватись її законів і не дозволяти порушувати їхні права.

Громадянське виховання – формування громадянськості як інтегративної якості особистості, яка дає можливість відчувати себе юридично, соціально, морально й політично дієздатною, ціннісних орієнтацій як особливого компонента духовного світу людини, що є наслідком вільного вибору ціннісних переваг.

Демократизація управління діяльністю школи – це: відмова від командно-адміністративного стилю й методів керівництва педагогічним та учнівським колективами; глибока повага та довіра до вчителів, учнів, батьків; терпимість до незвичного, нового, заохочення ініціативи й новаторства, підтримка талантів; створення атмосфери співробітництва та співдружності; опора на колективність і колегіальність; підвищення персональної відповідальності за наслідки роботи кожного працівника школи.

Демократизація управління школою – це цілеспрямований і керований процес залучення широких верств населення до розв'язання актуальних проблем навчання, виховання та розвитку підростаючого покоління.

Демократизація школи – це:

- включення принципів і процесу демократії у навчально-виховний процес;
- освіта для і через досвід;
- розвиток активної громадянської позиції;
- відкритість і співпраця, наголос на розвиток, спілкування та обмін ідеями.

Діагностика організаційної культури ГАШ – вивчення документів, спостереження за стилем управління, довірче спілкування зі співробітниками на всіх рівнях ієрархії організації, збір інформації з метою створення профілю організаційної культури ГАШ, в якому відображаються зміст цінностей, їх узгодженість, загальна спрямованість.

Дитячі громадські організації – об'єднання громадян віком від 6 до 18-ти років, метою яких є здійснення діяльності, спрямованої на захист своїх прав і

свобод, творчих здібностей, задоволення власних інтересів, які не суперечать законодавству, та соціальне становлення як повноправних членів суспільства.

Додаткові джерела фінансування в освіті – це спонсорство; нормативно та юридично обумовлені платні послуги; благодійні внески та фонди, які створюють піклувальними, піклувальні ради загальноосвітніх навчальних закладів.

Донор – особа, яка, на вашу думку, стане спонсором або профінансує пропонований проект.

Завдання проекту – конкретні кроки по досягненню поставлених цілей; це твердження, що містить конкретні, вимірювані зміни, які необхідні для досягнення мети.

Загальноосвітній навчальний заклад – це заклад освіти, що забезпечує потреби громадян у загальній середній освіті.

Засоби виховання – доцільно організовані методичні шляхи розв'язання виховних завдань.

Засоби масової інформації (ЗМІ) — один із соціальних інститутів, що тією чи іншою мірою виконують замовлення суспільства та окремих соціальних груп щодо певного впливу на населення в цілому, в тому числі й на окремі вікові та соціальні категорії.

Засоби масової інформації – це технічні засоби (друковані видання, радіо, телебачення, кіно, комп'ютерні мережі тощо), за допомогою яких поширюються різні види інформації щодо знань, духовних цінностей, моральних та правових норм та інше на групи людей різного віку та соціального статусу.

Закриті запитання – це запитання, на які респондент вибирає відповіді із запропонованого йому переліку. Вибрані відповіді можуть помічатися «галочкою», «хрестиком» або обводитись кружечком.

Імідж – (англ. Image – образ) (особистості чи організації) – враження, яке організація та її співробітники справляють на людей і яке фіксується в їх свідомості у формі певних емоційно забарвлених стереотипних уявлень (думок, суджень про них).

Індивідуальний розвиток – ряд послідовних кількісних та якісних змін, що зазнає людина протягом життя.

Інструментарій – система методичних і технічних прийомів, здійснення дослідження, що втілена у відповідних операціях і процедурах і представлена у формі різноманітних документів.

Інтерактивне навчання – це сукупність педагогічних технологій, котрі складають педагогічну систему, що заснована на спільній діяльності, яка здійснюється засобами комунікації та має проблемно-пошукову природу.

Інтерв'ю – є способом опитування, який має на меті збір інформації від різної кількості людей. Інтерв'ю можуть проводитися як віч-на-віч, так і по телефону.

Інтерпретація – багатоступенева процедура тлумачення, роз'яснення передумов і результатів соціологічного аналізу.

Інформація – це основа для виявлення потреб і пріоритетів громади, а також обліку наявних ресурсів. Інформація допомагає розробити ефективні проекти, спрямовані на задоволення виявлених потреб, а також процес збору інформації покращує зв'язки з громадою: у людей з'являється можливість участі і висловлення своєї думки, люди стають більш поінформованими про ваші плани.

Керівник – особа, яка очолює організацію, її структурно відокремлений виробничий або функціональний підрозділ і наділена повноваженнями приймати рішення щодо розпорядження виділеними йому матеріальними, фінансовими, трудовими ресурсами.

Комунікабельність керівника – (лат. communico – з'єдную, повідомляю) – риса особистості, яка виявляється у здатності до встановлення контактів, спілкування, товарищескості.

Координатор ГАШ – людина, яка відповідає за діяльність школи у її статусі громадсько-активної; тісно співпрацює з Радою, педагогами та іншими відомствами громади над впровадженням і координацією програм громадсько-активної школи; забезпечує керівництво комплексними послугами, розробкою програм для молоді, інших членів громади та залученням громади.

Ліги – широкомасштабні профільні об'єднання, які реалізують подібні змістовні програми (Міжнародна молодіжна морська ліга, Ліга малої преси).

Маркетинг – це діяльність у сфері ринку товарів і послуг з метою стимулювання збуту товарів, розвитку й удосконалення обміну для кращого задоволення потреб та отримання прибутку. Це система управління підприємством, що передбачає комплексне врахування положення на ринку збуту для прийняття рішень.

Матеріально-технічна база загальноосвітнього навчального закладу – включає будівлі, споруди, землю, комунікації, обладнання, транспортні засоби, службове житло, інші матеріальні цінності, вартість яких відображена в балансі.

Мета проекту – це твердження, що містить те, чого ви прагнете домогтися для задоволення потреб. Це загальне прагнення до позитивних змін.

Мета стратегічного планування – визначення порядку такої діяльності школи, яка б забезпечувала її конкурентоздатність у межах тривалого часу шляхом поточної адаптації до змін середовища для досягнення стратегічного результату.

Метод в соціології – це спосіб побудови й обґрунтування соціологічного знання, сукупність прийомів, процедур та операцій емпіричного й теоретичного пізнання соціальної реальності.

Методи активного навчання — це такі способи навчальної взаємодії, що активізують самостійність думок тих, хто вчиться, залучають їх до процесу вироблення інформації, формують систему ставлень, створюють атмосферу порозуміння та співпереживання, роблять дорослих учнів справжніми суб'єктами навчання.

Місія – це найбільш важлива, соціально орієнтована функція організації, що виражає її призначення, але ніколи не пов'язана з одержанням прибутку

навіть у суто комерційних організаціях; це призначення організації, що пов'язане із задоволенням суспільних потреб.

Молодіжні громадські організації – це об'єднання громадян віком від 14-ти до 28-и років, метою яких є здійснення діяльності, спрямованої на задоволення та захист своїх законних соціальних, економічних, творчих, духовних та інших спільних інтересів.

Моніторинг – це комплекс процедур спостереження, поточного оцінювання перетворень керованого об'єкта та спрямування цих перетворень на досягнення заданих параметрів розвитку об'єкта.

Моніторинг проекту – це

- збір інформації та її аналіз упродовж усього циклу проекту;
- концентрація уваги та зусиль на заходах та їх результатах;
- внутрішній процес, що допомагає виконавцям проекту з'ясувати, чи рухаються вони до розв'язання окреслених завдань;
- надання змоги адаптувати ваші стратегії у відповідності з максимізацією потенційного впливу від проекту;
- визначення ефективності заходів, введених у стратегічний план.

Мотив – (лат. moveo – штовхаю, рухаю) – стійка особистісна властивість, яка охоплює потреби, є спонукальною причиною дій і вчинків.

Мотивація – сукупність причин психологічного характеру (система мотивів), які зумовлюють поведінку і вчинки людини, їх початок, спрямованість, активність; це те, що штовхає людину виконати будь-яку дію відповідно до потреби, яка виникла.

Навчання впродовж усього життя – це організований процес, який дозволяє людям будь-якого віку отримувати доступ до якомога ширшого спектру освітніх послуг, щоб полегшити для них процес планування власним життям і надати можливість поінформованого вибору в майбутньому.

Налагодження зв'язків між домом і школою — це організація тісної співпраці між родинами та школами, що сприяють всебічному розвитку дитини. Це залучення батьків до діяльності школи, що має користь для дітей, батьків, учителів.

Неформальні партнерства бувають короткострокові і довгострокові. Короткострокові неформальні партнерства функціонують у формі коаліцій; довгострокові неформальні партнерства функціонують у вигляді клубів, асоціацій та інших формально організованих, але офіційно не зареєстрованих, організацій.

Нововведення або інновації - це здійснення цілеспрямованих змін, спрямованих на перетворення яких-небудь компонентів у структурі або функціонуванні організацій.

Опитувальник – передбачає збір інформації від окремих осіб і вважається кількісним методом дослідження.

Опитування – це метод збору первинної інформації шляхом звернення із запитаннями до певної групи людей. За допомогою опитування отримують фактичну інформацію про події, думки, оцінки й переваги респондентів.

Організація (дитяча) – самостійне самодіяльне об'єднання, метою якого є вироблення в дітей особистісних якостей, системи поглядів, відносин і взаємодії з навколишнім світом, властивих певній категорії дорослого населення; реалізує свою мету через систему відносин, структуру, фінансовий механізм, визначені статутним документом, а також мають свої зовнішні ознаки (назва, імені кого).

Організаційна культура – комплекс найважливіших положень, переконань, норм поведінки, установок і цінностей, які зорієнтовують поведінку та діяльність працівників організації.

Освітній маркетинг – один із напрямів управління навчальним закладом в умовах ринкової економіки, який забезпечує дослідження попиту на освітні послуги та певні знання понад стандарти, установлені державою, впливає на розвиток освітніх потреб громадян, формує позитивний імідж закладу, розробляє та впроваджує концепції надання якісних освітніх послуг.

Освітній моніторинг — форма організації, збору, обробки та розповсюдження інформації про діяльність освітньої системи, яка забезпечує безперервне відстеження її стану та прогнозування розвитку; комплекс процедур спостереження, поточного оцінювання важливих перетворень в освітній системі, а також спрямування цих перетворень на досягнення визначених параметрів розвитку досліджуваного об'єкта; це супроводжуюче оцінювання і поточна регуляція будь-якого процесу.

Оцінка проекту – це:

- збір інформації та її аналіз по завершенні проекту;
- спрямованість на результати і на те, як вони співвідносяться із завданнями й метою;
- внутрішній або зовнішній процес, який допомагає виконавцям проекту визначити ефективність усіх його складових: чи був він закінчений вчасно й у межах запланованих бюджетом, що можна поліпшити адміністративній групі проекту, чи відповідає проект сподіванням, а якщо ні, то чому;
- надання виконавцям даних, для визначення довгострокової стійкості змін, спричинених проектом; визначення оцінки достатності отриманого від них імпульсу для продовження руху назустріч довгостроковій меті;
- визначення впливу результатів заходів після завершення проекту з метою створення основи для реалізації наступного проекту.

Партнерство – особливий вид відносин, при котрому люди чи організації об'єднують свої ресурси для виконання певної діяльності; це взаємовигідне співробітництво для досягнення спільної мети., подолати наслідки негативних змін, що відбулись у перехідний період.

Партнерство – найефективніша форма взаємин між школою та іншими інституціями громади, яка допомагає вирішити важливі питання життєдіяльності всієї громади, виховання молодого покоління

Партнерство на базі школи — це встановлення і розвиток взаємовигідних відносин між школою, вчителями, учнями, членами громади і спонсорами для спільного вирішення загальних проблем; це можливість поліпшити імідж школи, залучити додаткові людські та матеріальні ресурси для підтримки школи, для задоволення потреб та інтересів громади.

Партнерство школи та місцевої громади:

- спрямовує ресурси школи на розвиток громади, громадянської самоорганізації та самоуправління;
- розвиває у школі та громаді традиції та практику громадянської активності;
- створює на місцевому рівні реальні структури громадянського суспільства й гарантує їх стабільний розвиток.

Педагогічна система – соціально зумовлена цілісність активно взаємодіючих учасників педагогічного процесу, духовних і матеріальних факторів, спрямованих на формування особистості, здатної до саморозвитку (самовдосконалення) й розвитку оточуючої дійсності.

Педагогічний проект – задум, намір, план тощо, тобто проектна документація в сукупності з практичною реалізацією заходів у контрольованому процесі.

Піклувальна рада – створюється у школі за рішенням загальних зборів на основі Положення про піклувальну раду. Піклувальна рада вживає заходів для зміцнення матеріально-технічної й навчально-методичної бази, залучення додаткових джерел фінансування закладу, поліпшення умов для організації навчально-виховного процесу, стимулювання творчої праці педагогічних працівників.

План реалізації проекту – це розподілені у часовій послідовності всі види діяльності, передбачені проектом. План реалізації проекту повинен відповідати поставленим меті і завданням, а також очікуваним результатам проекту.

Показники – це цілі проекту, які об'єктивно піддаються описові у вимірних величинах, що забезпечує основу для виміру якості виконання.

Політика – це правила або стандарти, яких дотримуються у процесі процедурного проведення будь-якої справи у громаді, реалізації конкретної програми тощо.

Попит – це певна потреба в певному обсязі товарів, які споживач бажає та має можливість купити або одержати за допомогою обміну.

Потреба – це нужда, яка виявляється у специфічній формі, залежно від культури, традицій, звичаїв, норм поведінки, освіченості.

Прес – конференція – це спеціальний захід, який проводиться для того, щоб поширити важливу інформацію серед багатьох ЗМІ.

Прес-реліз – повідомлення про важливу новину, роз'яснення суті події, що відбувалася. Текст прес-релізу – це готова до друку стаття в тому вигляді, у якому ви хочете побачити її на сторінках газети. Це один з найкращих способів подання готової інформації.

Програма партнерства на базі школи – зміст діяльності, що сприяє створенню соціального капіталу, взаєморозумінню, довірі та взаємодії між представниками різних секторів громади.

Проект – це вид діяльності, що

- спрямований на досягнення визначеної мети на основі розробки одного або кількох завдань;
- здійснюється впродовж певного проміжку часу;
- має відповідні очікувані результати, які можна визначити й оцінити;
- складається з пов'язаних одна з одною дій, які ґрунтуються на попередніх результатах;
- здійснюється за наявності людських, матеріальних та фінансових ресурсів.

Проект – це цілеспрямована науково-практична діяльність для вирішення проблем шляхом передбачення, задуму, складання плану та застосування в умовах, близьких до реальних; це конкретна річ, на яку потрібне фінансування – приміщення, зарплата, подія, публікація, щоденна робота.

Проектний цикл – це комплекс дій, спрямованих на визначення, аналіз конкретної проблеми та розробку дій з її усунення з використанням моніторингу й оцінки ступеня досягнення бажаного результату.

Професійна компетентність – це інтегральна якість особистості, що має свою структуру й дозволяє їй у найбільш ефективний спосіб здійснювати свою діяльність, сприяє саморозвитку та самовдосконаленню як у системі підвищення кваліфікації, так і у процесі самоосвіти.

Процедури – кроки (алгоритм дій), які робляться з метою здійснення конкретної політики.

Рада громадсько-активної школи – виборчий орган, до якого обираються педагоги, директор школи, координатор громадсько-активної школи, представники громади та учнівського самоврядування.

Реклама – інформація про особу чи товар, розповсюджена в будь-якій формі та в будь-який спосіб і призначена сформувати або підтримати обізнаність споживачів реклами та їх інтерес щодо таких особи чи товару.

Рекламна кампанія – сукупність рекламних технологій, спрямованих на досягнення загальної мети.

Ресурси навчального закладу – це все те, що має школа, що дає їй можливість існувати, здійснювати свою діяльність та розвиватися.

Розвиток громади – це процес, де місцеві відомства, місцева влада та освітні заклади спільно працюють над створенням та реалізацією проектів, спрямованих на поліпшення життя громади.

Соціальна інформація – основа для виявлення потреб і пріоритетів громади, а також урахування наявних ресурсів; це сукупність даних про життєдіяльність людей, їх стан, потреби, домагання, задоволеність (незадоволеність) стосунками між собою, політичними пріоритетами; їх думка про різні сфери діяльності; кількісні та якісні демографічні показники тощо, яка використовується для гуманізації та демократизації управління.

Соціальна реклама – інформація будь-якого виду, розповсюджена в будь-якій формі, яка спрямована на досягнення суспільно корисних цілей, популяризацію загальнолюдських цінностей і розповсюдження якої не має на меті отримання прибутку. Мета соціальної реклами – змінити ставлення громадськості з певної проблеми, та створити нові соціальні цінності у довгостроковій перспективі.

Стандарти якості діяльності ГАШ – це засіб самооцінювання діяльності школи у відповідності з визначеними критеріями.

Стратегія – це детальний, усебічний, комплексний план, набір дій та рішень для досягнення стратегічної мети. Процес розробки стратегії містить у собі такі дії: визначення місії; її конкретизацію через постановку стратегічних цілей; розробку та реалізацію стратегії, спрямованої на досягнення стратегічних цілей.

Стратегічне планування – це процес забезпечення життєдіяльності школи у змінних умовах з урахуванням факторів і контрольних дій, пов'язаних із досягненням бажаного майбутнього.

Стратегічне планування – це процес забезпечення напрямів та змісту для щоденних видів діяльності; це спосіб мислення та процес, який відбувається постійно. План ніколи не буває досконалим або завершеним. Стратегічне планування дає можливість перевірити цінності організації, її теперішній стан та оточення, фактори, пов'язані з досягненням бажаного майбутнього.

Стратегічний план – це письмовий документ, який визначає стратегію діяльності організації у довгостроковій перспективі (на 3-5 років). Він базується на результатах зовнішнього та внутрішнього оцінювання, містить бачення майбутнього організації, розробленого шляхом консенсусу, включає конкретні цілі та завдання, описані конкретними термінами – що повинно бути зроблено, коли, ким, яким чином.

Стратегічний розвиток – це здійснення руху до майбутнього школи з поточним внесенням змін відповідно до перетворення середовища, в якому знаходиться школа.

Стратегічне управління – це таке управління організацією, що спирається на людський потенціал, як основу організації, орієнтує виробничу діяльність на запити споживачів, здійснює гнучке регулювання та своєчасні зміни в організації, які відповідають виклику з боку оточення й дозволяють добиватись конкурентних переваг, що в результаті дозволяє організації виживати та досягати своєї мети в довгостроковій перспективі.

Соціальний маркетинг – це технологія, яка використовується для здійснення соціальних змін у суспільстві; це розробка, втілення в життя і контроль за здійсненням програм, мета яких – досягти сприйняття цільовою групою соціальних ідей і практик програми.

Стиль керівництва – сукупність типових і відносно стабільних прийомів впливу керівника на підлеглих з метою ефективного виконання управлінських функцій і виробничих завдань господарської системи.

Тенденція – (від лат. *tendentia* – спрямованість) – форма прояву законів, які не мають іншої реальності, а відображаються в наближеному вигляді; це узагальнююче поняття, яке втілює в собі постійні протиріччя, умови, фактори, які мають системний характер і здійснюють суттєвий вплив на якість функціонування всієї системи та її структурних компонентів.

Товариство – дитяча організація чи об'єднання, яка ставить перед собою спільну мету, завдання, програму дій і відповідно спрямовує свою діяльність для їх виконання, здійснення.

Трансформація школи – це її перетворення з одного типу в інший.

Тренінг – це система концептуально, логічно, тематично та структурно пов'язаних занять, під час яких широко застосовуються методи активного навчання, а основною метою яких є формування або оновлення системи ставлень, професійних вмінь і навичок, розвиток у педагогів необхідних якостей.

Управління проектами – це наука визначення цілі діяльності та організації роботи групи людей так, щоб ці цілі досягались по завершенню діяльності.

Управління школою – це цілеспрямований вплив керівника школи на діяльність шкільного колективу та навчально-виховний процес з метою забезпечення максимального результату у навчанні та вихованні учнів.

Управлінська діяльність – сукупність скоординованих дій та заходів, спрямованих на досягнення певної мети в межах організації.

Управлінська компетентність – наявність у керівника відповідних знань, умінь, досвіду, особистісних якостей та мотивів, які забезпечують готовність до виконання професійних обов'язків на високому рівні.

Учасники навчально-виховного процесу – учні (вихованці), педагогічні працівники, психологи, бібліотекарі, інші спеціалісти закладу, керівники, батьки або особи, які їх замінюють.

Учніське самоврядування – форма творчої співдружності вчителів та учнів, спосіб вияву організаторських і виконавських здібностей та можливостей участі школярів у різних видах діяльності, спілкування та відносин як засіб вироблення управлінських навичок і вмінь.

Фандрайзер (*fundraiser*, англ.) – це особа, яка шукає благодійний внесок, спонсорську підтримку або інші види фінансування для реалізації різноманітних проектів.

Фандрайзинг – сучасна теорія про методи залучення додаткових ресурсів до діяльності школи.

Фінансове планування – це управління процесами створення, розподілу, перерозподілу та використання фінансових ресурсів, що реалізується в деталізованих фінансових планах.

Фінансовий менеджмент – система раціонального використання капіталу та механізм управління рухом фінансових ресурсів і фінансовими стосунками, що виникають між суб'єктами господарювання під час руху фінансових ресурсів.

Фінансовий менеджмент – це система принципів, засобів і форм організації грошових відносин підприємства, спрямована на управління його фінансово-господарською діяльністю, в яку входять: розроблення та реалізація фінансової політики підприємства; матеріальна основа фінансового менеджменту, реальний грошовий обіг, тобто економічний процес, який викликає рух коштів, що супроводжується певним потоком грошових платежів і розрахунків.

Фінансовий механізм підприємств – це система управління фінансами підприємств, яка призначена для організації взаємодії фінансових відносин і фондів грошових коштів з метою їх ефективного впливу на кінцеві результати роботи.

Фінансування загальноосвітнього навчального закладу – здійснюється його засновником (власником) або вповноваженим ним органом відповідно до встановленого законодавством порядку.

Фокус-група – це групове інтерв'ю, яке характеризується активним обміном думками між людьми, ставлення яких до певної проблеми ви хочете довідатися.

Форми виховної роботи – це зовнішнє вираження узгодженої взаємодії вихователя й вихованців, що здійснюється у запланованому порядку та певному режимі.

Ціль проекту – це загальний результат.

Школа як система – цілеспрямована, самокерована цілісність закономірно пов'язаних між собою компонентів, які сприяють одержанню інтегрального результату при виконанні своїх функцій, пов'язана із зовнішнім середовищем і спрямована на формування особистості, здатної жити і працювати в конкретному суспільстві.

Юридична особа – це організація, яка має відокремлене майно, може від свого імені набувати майнові і особисті немайнові права і нести обов'язки; бути позивачем і відповідачем в суді, арбітражному і третейському судах.

SWOT-аналіз – технологія стратегічного менеджменту, яка передбачає аналіз переваг вашої школи (strengths), слабких місць (weaknesses), можливостей (opportunities) та загроз (threatens) її діяльності.